

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra biologie

Bakalářská práce

Mgr. Edita Kremláčková

Ochrana hnízdní populace zvláště chráněného druhu

rorýse obecného (*Apus apus*) ve městě Brně

Olomouc 2019

vedoucí práce: Mgr. Markéta Nyklová

odborný konzultant: Mgr. Jan Sychra, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a výhradně jen s použitím pramenů uvedených v seznamu literatury.

Podpis

OBSAH:

1 ÚVOD A CÍLE PRÁCE	4
2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE	5
2.1 POPIS DRUHU	5
2.2 OHROŽENÍ A OCHRANA DRUHU	6
2.2.1 Ohrožení druhu	6
2.2.2 Ochrana druhu	8
2.3 DRUH VE MĚSTĚ BRNĚ	17
2.4 MĚSTO BRNO A STÁTNÍ SPRÁVA V OCHRANĚ PŘÍRODY	19
3 METODY A POSTUP ZPRACOVÁNÍ	22
4 VÝSLEDKY	24
5 DISKUZE	34
6 ZÁVĚR A NÁVRH OPATŘENÍ	40
7 SEZNAM ZKRATEK	43
8 SEZNAM LITERATURY	44
PŘÍLOHY	49

1 ÚVOD A CÍLE PRÁCE

Volně žijící ptáci jsou člověkem ohrožováni různými způsoby. V naší zemi jde spíše o nezamýšlené důsledky lidské činnosti a malou citlivost vůči přírodnímu prostředí než o úmyslné zabíjení. V konfliktu s činností člověka jsou trochu paradoxně také synantropní druhy ptáků, kteří jsou na něho vázáni. Často dochází ke smrtelným střetům ptáků s různými skleněnými překážkami. Ptáky, kteří hnízdí na budovách, zase může negativně ovlivňovat stavební činnost, která na těchto budovách probíhá.

Mezi tyto ptáky patří zákonem zvláště chráněný rorýs obecný (*Apus apus*). Ten je v posledních letech ohrožován velkým množstvím revitalizací budov, při kterých přichází o svoje hnízdní příležitosti (Viktora et al., 2008).

Hlavním propagátorem jeho ochrany je Česká společnost ornitologická (ČSO, © 2002–2019) se sídlem v Praze a zejména pak Lukáš Viktora, který se v rámci společnosti specializuje právě na ochranu synantropních druhů. V Brně má ornitologická společnost svoji pobočku. Ta v minulých letech realizovala pod vedením Jana Sychry projekt mapující hnízdní výskyt rorýse na území města Brna (Sychra, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017) a angažuje se zde i v prosazování jeho ochrany.

Svou prací navazuji na dosavadní aktivity a výstupy z České společnosti ornitologické. Na základě informací od ornitologů jsem předpokládala, že ochrana hnízdišť v praxi není dostatečně zajištěna, přestože je v zákoně o ochraně přírody a krajiny zakotvena. Zaměřila jsem se na podrobnější a systematický lokální výzkum ochrany hnízdišť rorýse v praxi. Tak jak je v současnosti na území města Brna při stavební činnosti uplatňována. A to s důrazem na zjištění postupů místní státní správy. Takový typ výzkumu dosud nebyl realizován.

Cíle práce byly stanoveny takto:

- zjistit a v souvislostech popsat praxi ochrany hnízdní populace rorýse obecného, která je v současnosti na základě legislativy uplatňována na území města Brna,
- zhodnotit efektivitu uplatňované praxe,
- případně navrhnout opatření pro zajištění účinnější ochrany hnízdní populace rorýse obecného na území města.

2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE

2.1 POPIS DRUHU

Rorýs obecný (*Apus apus* Linnaeus, 1758) je pták z řádu svišťounů (Apodiformes), čeledi rorýsovitých (Apodidae). Je jediným zástupcem řádu, který pravidelně hnízdí v České republice. Jedná se o druh synantropní, vázaný na člověka a jeho sídla.

Rorýs bývá zaměňován s vlaštovkovitými (Passeriformes: Hirundinidae). Můžeme ho pozorovat, jak vysokou rychlostí obratně létá v hejnech ve výškách okolo budov. Jeho hlas je pronikavé, dlouhé „sríí“ (Dierschke, 2009).

Rorýs je menší pták velikosti 17–18,5 cm s rozpětím křídel 40–44 cm (Svensson, 2012). Barva opeření je černá s bílou skvrnou pod zobákem. Samci a samičky se od sebe barevně neliší. Celá stavba těla je uzpůsobena k rychlému letu, který dosahuje rychlosti i přes 100 km/hod. (Hudec, 2005). Jeho křídla jsou dlouhá, špičatá a srpovitě zahnutá. Ocas je vidlicovitého tvaru. Zvláštností jsou nohy, které jsou jen krátké a slabé. Neslouží k chůzi, ale pouze k opoře při dosednutí nebo k zavěšení (Hudec, 2005). Ve vzduchu tráví většinu svého života. Zajímavostí je, že rorýsi ve vzduchu dokonce i spí nebo se páří. Usedá výhradně jen v souvislosti s hnízděním. Odhaduje se, že za den může nalétat okolo 800 km (Viktora et al., 2008).

V letu rorýs také chytá do otevřeného krátkého zobáku potravu, kterou je hlavně hmyz. Mláďata rodiče rovněž krmí hmyzem, který postupně slepují slinami do tvaru kuličky, kterou mají ve voleti (Hudec, 2005). Nemusí tedy zalétávat na hnízdo tak často. Mláďata jsou schopna díky snížení teploty těla a stavu strnulosti přežít jedno až dvoutýdenní nedostatek potravy (Dierschke, 2009).

Rorýs je druh s palearktickým typem rozšíření (Hudec, 2005). Obývá celou Evropu, část severní Afriky a značnou část Asie. V ČR se jedná o početně hnízdící druh od nížin až po horské oblasti (Hudec, 2005). Původně obýval skály nebo stromy s dutinami, ale v posledním století se adaptoval na život ve městech, odkud ale za potravou zalétá do okolí (Hudec, 2005). Hudec (2017) ovšem uvádí, že rorýs byl obyvatelem již středověkých měst ve 14. století. Jeho početnost je nejvyšší v lidských sídlech a to především ve velkých městech. V přírodním prostředí dnes hnízdí v mnohem menší míře (Hudec, 2005). Viktora et al. (2008) uvádějí, že 95 % populace v ČR hnízdí v lidských sídlech a jejich největší koncentrace je v historických centrech měst.

Celkovou početnost hnízdní populace rorýse obecného v ČR v letech 1985–1989 odhaduje Šťastný et al. (1997) na 60 000–120 000 párů. Stejný je i odhad pro roky 2001–2003 (Šťastný et al., 2006).

Svoje hnízda rorýs přirozeně upevňuje na skalní stěny, do dutin nebo na výčnělky, což mu umožnilo snadnou adaptaci na život ve velkých městech (Hudec, 2005). V prostředí sídel jsou hnízda umístěna v různých výše položených tmavých koutech, trámových, římsách, otvorech a trhlinách v obvodových zdech budov nebo střech. Rorýs je monogamní druh, neobyčejně věrný i prostředí (Viktora et al., 2008). Svensson (2012) uvádí, že stejný pár může využívat stejné hnízdo i více než 15 let. Na nové hnízdiště si rorýsi zvykají i několik let (Viktora et al., 2008). Častěji hnízdí v koloniích. Hnízdo je nenápadné a ploché, tvořené vrstvou sesbíraného přírodního nebo umělého materiálu (stébla, vlákna, peří apod.) Oválná hnízda délky okolo 11 cm jsou obvykle dobře připevněna k podkladu díky slepení materiálu slinami (Hudec, 2005). Hnízdí jednou ročně v průběhu května až července. Do hnízda klade nejčastěji 2–3 bílá vejce. Doba sezení rodičů na hnízdě je 18–20 dní (Hudec, 2005). Mláďata jsou krmivá. O potomstvo pečují oba rodiče. Mláďata jsou v hnízdě poměrně dlouhou dobu (přes 40 dnů) až do úplné vzletnosti a pak v několika dnech odlétají do zimovišť v Africe (Hudec, 2005).

Jedná se o přísně tažný druh s letním výskytem u nás od května do srpna. Zimuje v Africe. Objevuje se však již od půlky dubna a opozdilci odlétají i ke konci srpna nebo i v září. Rorýs se průměrně dožívá 7 let, ale zatím nejvyšší zjištěný věk je 21 let (Viktora et al., 2008). Koncem druhého roku života dosahuje pohlavní dospělosti (Hudec, 2005).

Rorýs obecný je v České republice dle Vyhlášky č. 395/1992 Sb. zvláště chráněným druhem v kategorii ohrožený. Dle Červeného seznamu ptáků České republiky je pro všechny kraje jeho stupeň ohrožení v kategorii LC (Least Concern) – málo dotčený taxon (Šťastný et al., 2017).

2.2 OHROŽENÍ A OCHRANA DRUHU

2.2.1 Ohrožení

Rorýs má v přírodě svoje přirozené nepřátele, zejména sokolovité dravce (Falconiformes). Ovšem největší nebezpečí mu plyne z antropogenní činnosti. Ohrožení plyne z charakteru jeho hnízdní ekologie. Rorýsi rádi obydíjí různé dutiny v obvodových pláštích budov,

typicky větrací otvory v podstřeší. O svá hnízda pak mohou snadno přijít při různých revitalizacích a rekonstrukcích budov. Jak uvádí Hudec (2017) problémy ptáků ve vztahu ke stavebním objektům jsou ale poměrně nové a některé se objevily až po společenských změnách v roce 1989. Do té doby zanedbávané domy, zejména na panelových sídlištích, začaly být ve velkém počtu revitalizovány a zateplovány. Dle dat Českého statistického úřadu (Štech, 2017) je u 81 % všech obydlených bytů v České republice použita některá z forem technologie zateplení. Nejvíce domácností (75 %) zatepluje svůj byt pomocí nových oken. Až 47 % obydlených bytů má zateplené obvodové stěny a 34 % obydlených bytů má zateplenou střechu. Jen 19 % domácností není zatepleno vůbec. Většina všech bytů byla postavena do roku 1970. Jen 14 % obydlených bytů bylo postaveno až po roce 1991 a můžeme u nich předpokládat větší energetickou úspornost oproti dříve postaveným domům.

Rozsáhlé revitalizace budov tak znamenaly ztrátu mnoha hnízdních příležitostí pro rorýse. Například v Praze byl mezi lety 1989–2000 zaznamenán pokles početnosti rorýse téměř o 45 % (Fuchs, 2002). Některé zahraniční zdroje uvádí pokles podobný, například Královská společnost na ochranu ptáků uvádí pokles mezi lety 1995 až 2015 ve Velké Británii o 51 % (Swift action, b.r.). Jak bylo uvedeno výše, rorýs přichází při rekonstrukcích o hnízdní příležitosti. Také ale může dojít k přímému ohrožení dospělých jedinců nebo mláďat, pokud se rekonstrukce odehrává v hnízdním období na budově, kde rorýs hnízdí. Při rekonstrukci totiž často dochází k překrytí nebo uzavření vletového otvoru k hnízdu. Doba hnízdění se přitom pochopitelně kryje s dobou, která je vhodná i pro venkovní stavební práce.

Populaci rorýse obecného v sídlech z určitého pohledu „nepomáhá“ ani stavební zákon, přesněji zákon č. 183/2006 Sb., o územním řízení a stavebním řádu (dále StavZ). Stavební úřady (dále SÚ) mají totiž přednostně využívat zjednodušující postupy a postupovat tak, aby dotčené osoby byly co nejméně zatěžovány. A velká část revitalizací/rekonstrukcí budov, které ohrožují rorýsovi hnízdní příležitosti, jsou dle tohoto zákona typově tzv. stavebními úpravami (§ 2 odst. 5) nebo údržbou stavby (§ 3 odst. 4), které nevyžadují ani stavební povolení ani ohlášení stavebnímu úřadu. Jde o stavební záměry, kde se primárně nepředpokládá negativní vliv na životní prostředí (živočišné druhy sídlící na budovách se zjevně opomíjejí), stabilitu, bezpečnost apod. Dále se u nich nezasahuje do nosných konstrukcí, nemění se vzhled nebo způsob užívání stavby. Řádná údržba stavby je pak dle § 154 StavZ dokonce povinností vlastníka a může mu být i nařízena. Jak uvádí Macháčková et al. (2013, s. 478) udržovací práce zabezpečují dobrý stav stavby tak, aby nedošlo k jejímu znehodnocení a co nejvíce se prodloužila užitelnost stavby. Pod stavební úpravy je zařazeno i zateplení pláště stavby, při kterém bývá zpravidla proveden i barevný

nátěr fasády. Jak ve svém komentáři uvádí Macháčková et al. (2013, s. 479–480) je již ustálenou výkladovou praxí, že změna barevnosti fasády není takovou změnou vzhledu stavby, která by vyžadovala stavební povolení nebo ohlášení.

Stavebník tedy svůj stavební záměr může realizovat zcela v souladu se StavZ bez vědomí stavebního úřadu. To také znamená, že se k záměru automaticky nevyjadřují orgány ochrany přírody, které by ochránily i zájmy zvláště chráněných živočichů.

Komplikací je také to, že prokázání hnízdění na budově není snadné. Hnízdo může být položeno nenápadně a skrytě, navíc ve výšce. Rorýsi k němu s potravou pro mláďata nezaletují tak často, jako jiné druhy, a navíc je rorýs velice rychlý, takže může unikat pozornosti (Viktora et al., 2008). Rorýs nezanechává nápadně ani, jindy obvyklou, pobytovou známku – trus. Jeho trus je zapouzdřený a je odnášen rodiči mimo hnízdo. Také rorýsova věrnost prostředí způsobuje, že si jen s obtížemi nachází náhradní hnízdní příležitosti, pokud o dosavadní přijde (Sychra, 2012). Prokázání hnízdění, odborné hodnocení a návrhy opatření jsou tedy záležitostmi specializovaných a zkušených ornitologů.

Bohužel setkáváme se s negativním postojem k ptákům, potažmo rorýsům i u majitelů a obyvatel domů. Vadit může prostá přítomnost, hluk, narušování vzhledu budovy nebo funkčnosti zateplení. Jak uvádí Hudec (2017) mnoho lidí vnímá ptáky na budovách také jako potenciální hygienické riziko.

2.2.2 Ochrana

Ochrana druhu na našem území spočívá zejména v ochraně jeho hnízdišť (Viktora et al., 2008). K tomu lze využít různé typy nástrojů: legislativní nástroje, dotační programy, osvětově-vzdělávací nástroje a organizačně-technická opatření. V mé práci se nejvíce zaměřím na legislativní nástroje, protože úzce souvisí s cílem mé práce.

Legislativní nástroje

Ochrana živočichů, potažmo rorýse obecného je zakotvena v právním řádu České republiky i v Evropském právu. Směrnice o ochraně volně žijících ptáků je jedním z prvních právních předpisů na ochranu přírody na území Evropské unie. Aktuální znění je směrnice Rady č. 2009/147/ES ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně volně žijících ptáků. Tato směrnice se týká ochrany všech druhů ptáků, které se přirozeně vyskytují ve volné přírodě na území

členských států. Vztahuje se jak na ptáky, tak na jejich vejce, hnízda a stanoviště. Cílem směrnice je zejména zamezit ničení a znečišťování jejich stanovišť a rušení, které by mohlo ptáky negativně ovlivňovat. Druhy uvedené v příloze I této směrnice jsou předmětem zvláštních opatření týkajících se ochrany jejich stanovišť s cílem zajistit přežití těchto druhů a rozmnožování v jejich areálu rozšíření. Ovšem rorýs obecný v této příloze uveden není. Česká republika implementovala směrnici o ptácích do zákona o ochraně přírody a krajiny (konkrétně např. § 5a). Ptáci tak mají svým způsobem v druhové ochraně výjimečné postavení.

Základním právním předpisem řešícím ochranu rorýse obecného na našem území je zákon České národní rady o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. (dále ZOPK). ZOPK pojednává v § 5 obecnou ochranu rostlin a živočichů. Všechny druhy jsou podle něj chráněny před zničením, poškozováním apod., které vede nebo by mohlo vést k ohrožení těchto druhů. Při porušení těchto podmínek může orgán ochrany přírody rušivou činnost omezit stanovením závazných podmínek. Pokud jde o zvláště chráněné druhy, má tuto kompetenci krajský úřad. Fyzické i právnické osoby jsou povinny mj. při provádění stavebních prací postupovat tak, aby nedocházelo ke zraňování a úhynu živočichů nebo k ničení jejich biotopů, kterému lze zabránit technicky i ekonomicky dostupnými prostředky.

Ohrožené a vzácné druhy živočichů jsou zvláště chráněny podle § 48 a 50. Z našeho pohledu je důležitý i § 5a pojednávající ochranu volně žijících ptáků, který uvádí zákaz úmyslného usmrcování, poškozování nebo ničení hnízd a vajec nebo odstraňování hnízd. Zakazuje i úmyslné vyrušování zejména během rozmnožování, pokud by se jednalo o vyrušování významné z hlediska cílů evropské směrnice o ptácích. Následný § 5b pojednává podmínky pro odchylný postup při ochraně ptáků. Na zvláště chráněné druhy ptáků se tyto paragrafy vztahují, pokud by jim nezaručovaly přísnější ochranu již zmíněné § 48 a 50. Za zvláště chráněné druhy dle tohoto zákona jsou považovány druhy, které jsou ohrožené nebo vzácné, vědecky či kulturně velmi významné. Podle stupně ohrožení jsou členěny do tří kategorií: kriticky ohrožené, silně ohrožené a ohrožené. Seznam zvláště chráněných druhů živočichů a stupeň jejich ohrožení (kategorie) je stanoven Ministerstvem životního prostředí ČR (dále MŽP) v příloze č. III vyhlášky č. 395/1992 Sb. Rorýs obecný je dle tohoto seznamu ve třetí kategorii – druhem ohroženým.

Více se nyní zastavíme u § 50, který vymezuje základní podmínky ochrany zvláště chráněných živočichů a tedy i rorýse obecného. V odstavci 1 se uvádí: „Zvláště chránění živočichové jsou chráněni ve všech svých vývojových stádiích. Chráněna jsou jimi užívaná přirozená i umělá sídla a jejich biotop.“ Dále se v odstavci 2 uvádí: „Je zakázáno škodlivě

zasahovat do přirozeného vývoje zvláště chráněných živočichů, zejména je chytat, chovat v zajetí, rušit, zraňovat nebo usmrcovat. Není dovoleno sbírat, ničit, poškozovat či přemísťovat jejich vývojová stádia nebo jimi užívaná sídla.“ Z výše uvedeného je zřejmé, že jsou chráněni i ptáci, vejce a hnízda na stavbách (umělá sídla). Je zakázáno škodlivě zasahovat do přirozeného vývoje zvláště chráněných živočichů, to znamená, že je zakázáno i rušení při hnízdění a odchovu mláďat. Jak uvádí Vomáčka (2018, s. 411): „široké vymezení zakázaných činností vychází ze zásady prevence, takže brání nejen činnostem, které jedince chráněných druhů zraňují či usmrcují, ale i těm, které je ohrožují.“

Z uvedených zákazů obecné i zvláštní druhové ochrany je však možné udělit výjimku. Navíc v odst. 3 § 50 jsou popsány případy, kdy je zásah do přirozeného vývoje zvláště chráněných živočichů možný (mimo druhy silně a kriticky ohrožené), pokud by byl prokazatelně nezbytný: „Ochrana podle tohoto zákona se nevztahuje na případy, kdy je zásah do přirozeného vývoje zvláště chráněných živočichů prokazatelně nezbytný v důsledku běžného obhospodařování nemovitostí nebo jiného majetku nebo z důvodů hygienických, ochrany veřejného zdraví a veřejné bezpečnosti anebo leteckého provozu. V těchto případech je ke způsobu a době zásahu nutné předchozí stanovisko orgánu ochrany přírody, pokud nejde o naléhavý zásah z hlediska veřejného zdraví a veřejné bezpečnosti nebo bezpečnosti leteckého provozu. V tomto stanovisku orgán ochrany přírody může uložit náhradní ochranné opatření, například záchranný přenos živočichů“. Nás zajímají zejména prokazatelně nezbytné zásahy v důsledku běžného obhospodařování nemovitostí. V zákoně výklad pojmu běžné obhospodařování nenalezneme. Dle emailového sdělení Mgr. Jiřího Němce z MŽP ze dne 11. 12. 2017 lze „v případě nemovitostí-staveb vycházet z charakteru stavby a účelu užívání, k němuž byla stavba zkolaudována. V případě oprav a úprav (které dobré běžné obhospodařování taktéž bezesporu obsahuje) je obecně možno považovat za běžné takové zásahy, které nevyžadují schválení stavebním úřadem (jakoukoliv formou, včetně např. podáním ohlášení stavby-úprav apod.)“. I na nezbytné zásahy v důsledku běžného obhospodařování nemovitostí je ale dle zákona potřeba předchozí stanovisko orgánu ochrany přírody. Vomáčka (2018, s. 412) uvádí, že „stanovisko je vydáno ve formě závazného stanoviska dle § 149 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád (dále SprŘ) k rozhodnutí, kterým je zásah povolován, případně ve formě samostatného rozhodnutí, pokud není k zásahu žádné (další) rozhodnutí potřeba“. A dále Vomáčka (2018, s. 412) pokračuje: „ustanovení § 50 odst. 3 nelze vnímat jako paušální výjimku ze zvláštní ochrany ohrožených živočichů nebo provádění činností, které jsou žádoucí, ale nelze je bez dalšího upřednostňovat před zájmy ochrany přírody“.

Nyní se tedy dostáváme k tzv. výjimkám. Jde o **výjimky ze zákazů u památných stromů a zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů dle § 56 ZOPK**. Tento paragraf byl v roce 2017 s účinností od 1. 1. 2018, stejně jako související § 67 (povinnosti investorů), novelizován. Výjimky ze zákazů se povolují v případech, kdy jiný veřejný zájem převažuje nad zájmem ochrany přírody. Důvody jsou vymezeny v § 56 odst. 2. V našem případě (unijní ochrana volně žijících ptáků) musí být splněna podmínka jiných naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu nebo důvodů s příznivými důsledky nesporného významu pro životní prostředí. A zároveň další podmínky a) pokud neexistuje jiné uspokojivé řešení a b) povolovaná činnost neovlivní dosažení či udržení příznivého stavu druhu.

Orgánem ochrany přírody příslušným k vydání výjimky (mimo některá zvláště chráněná území) je krajský úřad (podle § 77a ZOPK). Krajský úřad uděluje výjimku na žádost toho, kdo zamýšlí uskutečnit škodlivý zásah, v našem případě tedy na žádost stavebníka. „K zahájení řízení o povolení výjimky postačuje pouhá eventualita zásahu do přirozeného vývoje zvláště chráněného živočicha, a právě pravděpodobnost negativního účinku a míra škodlivosti zásahu pokračování jsou hledisky, s nimiž se musí orgán ochrany přírody v řízení o výjimce ze zákazu náležitě vypořádat“ (Rozsudek NSS ze dne 18. 12. 2015, č.j. 2 As 49/2013-109 cit. podle Vomáčka, 2018, s. 435). „Výjimka musí být vydána tehdy, kdy splní svůj účel, tedy kdy může dostatečným způsobem ovlivnit, zda a za jakých podmínek k realizaci jinak zakázané činnosti dojde“ (Vomáčka, 2018, s. 436). Ovšem sama „povinnost obstarat si výjimku podle § 56 není reflektována v žádné sankční normě“ (Vomáčka, 2018, s. 428).

V pochybnostech o škodlivosti zamýšleného zásahu lze požádat o poskytnutí tzv. předběžné informace podle § 139 SprŘ. Jak uvádí Skulová (2017, s. 150–151) „Obsahem předběžné informace může být sdělení, zda lze určitý záměr uskutečnit jen za předpokladu vydání rozhodnutí nebo podmiňujícího úkonu správního orgánu. Požadováno může být také sdělení, podle jakých hledisek bude posuzována žádost o vydání rozhodnutí nebo podmiňujícího úkonu, resp. za jakých předpokladů lze žádosti vyhovět. Jiné skutečnosti nemohou být, s ohledem na kogentnost ustanovení § 139 odst. 1 SprŘ, v rámci předmětné úpravy poskytnuty“. Výjimka může být udělena formou rozhodnutí dle § 67 SprŘ, závazného stanoviska dle § 149 SprŘ (zpětně až po zahájení stavebního řízení) nebo opatřením obecné povahy. V povolené výjimce může orgán ochrany přírody stanovit místní, časové, věcné a kontrolní podmínky činnosti, pro niž se výjimka uděluje. Vomáčka (2018, s. 445) uvádí, že „obsahově musí opatření obecné povahy splňovat stejné nároky jako rozhodnutí o výjimce“.

Pro ochranu zvláště chráněného druhu lze využít i nástroj omezení a zákaz činnosti dle § 66 ZOPK, kdy orgán ochrany přírody může stanovit fyzickým i právnickým osobám

podmínky pro výkon činnosti, která by mohla způsobit nedovolenou změnu obecně nebo zvláště chráněných částí přírody, popřípadě takovou činnost zakázat. Tuto kompetenci má krajský úřad i obec s rozšířenou působností.

Novelizovaný § 67 ZOPK (povinnosti investorů) představuje významný preventivní nástroj. Neboť ten, kdo zamýšlí uskutečnit v rámci výstavby apod. závažné zásahy, které by se mohly dotknout zákonem chráněných zájmů je povinen si předem obstarat provedení hodnocení jejich vlivu. Jak uvádí Vomáčka (2018, s. 510) „hodnocení se využívá jako podklad pro rozhodování orgánu ochrany přírody“. Součástí hodnocení jsou i návrhy opatření k vyloučení nebo zmenšení negativních dopadů zásahů nebo návrhy náhradních opatření. Rozsah a nezbytnost těchto opatření stanoví orgán ochrany přírody v rozhodnutí nebo závazném stanovisku vydávaném podle ZOPK. V případě pochybností o závažnosti zásahu si investor může nově požádat o stanovisko (dle části čtvrté SprŘ) příslušný orgán ochrany přírody.

Zákon v § 86 a následujících samozřejmě reaguje i na případy, kdy osoby ničí, poškozují nebo nedovoleně zasahují do chráněných částí přírody a krajiny. Orgán ochrany přírody může uložit povinnost odstranit následky – uvést do původního stavu nebo přiměřená náhradní opatření. Může též (i současně) uložit pokutu za přestupek podle závažnosti až do výše 100 tisíc korun u fyzických osob a u právnických a podnikajících osob až do výše 2 miliony korun. Tyto výše pokut by teoreticky mohly být uloženy i v námi sledované problematice ochrany hnízdišť rorýse na stavbách. Teoreticky by mohlo jít i o trestný čin dle § 299 (nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami) nebo § 300 (neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, pokud by se jednalo o usmrcení více než 25 jedinců tohoto ohroženého druhu.

Kontrolní činnost v ochraně přírody a krajiny provádí Česká inspekce životního prostředí (dále ČIŽP). Kontroluje, jak jsou orgány veřejné správy a osobami dodržována ustanovení právních předpisů a rozhodnutí týkající se ochrany přírody a krajiny. Zjišťuje a eviduje případy ohrožení a poškození přírody, příčiny a odpovědné osoby. Ukládá omezení nebo zákaz škodlivé činnosti, uvedení do původního stavu nebo přiměřená náhradní opatření. ČIŽP také řeší podněty od občanů. Projednává přestupky a ukládá pokuty. Státním dozorem v ochraně přírody (§ 85 ZOPK) jsou pověřeny krajské úřady, vrchním dozorem Ministerstvo životního prostředí.

Ministerstvo životního prostředí vydalo 16. 3. 2009 *Metodický pokyn k postupu orgánu ochrany přírody při zajišťování ochrany hnízdní populace rorýse obecného (Apus*

apus) podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále Metodický pokyn MŽP). Přestože metodické pokyny nejsou obecně závaznými předpisy, jsou pro správní orgány závazné, neboť mají zavést jednotnou správní praxi, podle níž mají správní orgány postupovat. Účelem Metodického pokynu MŽP je zajištění ochrany hnízdní populace rorýse obecného a sjednocení postupu orgánů ochrany přírody tak, aby bylo možno předcházet možným konfliktům mezi zájmy investorů a stavebních firem a zájmy ochrany přírody. Jak uvádí Metodický pokyn MŽP „postup orgánů ochrany přírody je nutné sjednotit zejména v oblasti povolování rekonstrukcí a stavebních úprav budov o dvou a více nadzemních podlažích s ventilačními průduchy v podstřeší nebo ve střešní konstrukci, zejména obytných panelových a cihlových domů, ale i budov sloužících k jiným účelům“. Metodický pokyn obsahuje podrobný a zcela konkrétní popis, jak mají orgány ochrany přírody obcí s rozšířenou působností a krajských úřadů postupovat a jaké stanovovat stavebníkům podmínky pro realizaci rekonstrukcí budov. Obce s rozšířenou působností mají omezit rušivou činnost a vydávat nařízení obce s těmito podmínkami podle § 5 odst. 1 ZOPK. Krajským úřadům je stanoven postup pro řízení o povolení výjimky ze zákazů dle § 50 ZOPK pro rekonstrukce budov, které jsou rorýsem obecným obývány. Opět je zde uvedeno jaké podmínky mají být stavebníkům uloženy. Metodický pokyn také uvádí Agenturu ochrany přírody a krajiny (dále AOPK) jako orgán, na který se mají obce a kraje obracet pro informace o výskytu rorýse obecného ve správním obvodu a webové stránky www.rorysi.cz jako zdroj dalších odborných doporučení. Metodický pokyn už ale není plně aktuální, neboť omezit rušivou činnost podle § 5 odst. 1 ZOPK dnes mohou u zvláště chráněných živočichů pouze krajské úřady.

Dalším legislativním nástrojem ochrany je stavební zákon, přesněji zákon č. 183/2006 Sb., o územním řízení a stavebním řádu. Orgány územního plánování a stavební úřady podle něj mají postupovat ve vzájemné součinnosti s dotčenými orgány chránícími veřejné zájmy. Podle čtvrté části stavebního zákona (stavební řád) je k některým, zákonem vymezeným, druhům stavebních úprav a udržovacích prací nutné ohlášení nebo stavební povolení. Orgány ochrany přírody jsou pak dotčenými orgány, které hájí veřejné zájmy (v našem případě hájí zvláště chráněného rorýse) a vydávají ke stavebním záměrům souhlasná závazná stanoviska, příp. souhlasná rozhodnutí. Závazná stanoviska se pak stávají součástí rozhodnutí stavebních úřadů. Obsah stanoviska je závazný pro výrokovou část rozhodnutí, neboli rozhodnutí je stanoviskem podmíněno (Skulová, 2017). Pokud orgány ochrany přírody stanoví ve svém stanovisku nebo závazném stanovisku pro stavebníky nějaké podmínky, které

se stanou součástí výrokové části rozhodnutí, mají právo kontrolovat i jejich dodržování (§ 4 odst. 6 StavZ).

Stavebník je dle StavZ povinen (§ 152) dbát, mimo jiné, na ochranu životního prostředí a zdraví a život zvířat i během přípravy a provádění stavby. Tato povinnost platí i u těch staveb, které nevyžadovaly ani ohlášení ani stavební povolení. Stavebník ohlašuje stavebnímu úřadu fázi stavby. Ten je oprávněn ve veřejném zájmu provádět kontrolní prohlídky stavby (§ 132 a 133) a zjišťovat zda není, mimo jiné, ohrožováno životní prostředí, život a zdraví zvířat. Dojde-li na stavbě k nepředvídanému nálezu chráněných částí přírody, je stavebník povinen okamžitě nález ohlásit stavebnímu úřadu a orgánu ochrany přírody. Zabezpečit, aby nález nebyl poškozen a v místě nálezu přerušit práce. Stavební úřad s orgánem ochrany přírody pak stanovují další podmínky. V zájmu ochrany nálezu může být změněno i stavební povolení.

Dotační programy

Stát podporuje různými dotačními programy snižování energetické náročnosti budov. V posledních letech se v podmínkách pro žadatele o dotaci zohledňuje ochrana synantropních ptáků a jejich stanovišť na budovách. Zde uvádím tři v současné době nejvýznamnější programy.

- a) „Nová zelená úsporám 2018“ je program MŽP, administrovaný Státním fondem životního prostředí ČR (dále SFŽP). Kromě jiného podporuje snižování energetické náročnosti obytných budov (komplexní nebo dílčí zateplení). Žadatelé mohou být vlastníci nebo stavebníci rodinných a bytových domů, a to jak fyzické osoby, tak i právnické osoby. V obecně závazných požadavcích na žadatele (SFŽP, © 2018b) jsou uvedeny informace, podmínky a opatření na ochranu volně žijících ptáků (konkrétně i rorýse) v projektu. Opatření na ochranu stanovišť zvláště chráněných druhů, resp. způsob technického řešení, musí být uveden v odborném posudku. V tomto programu jsou ošetřeny i nárazy ptáků do skel. Náklady spojené s projektovou přípravou a realizací opatření na ochranu stanovišť volně žijících druhů ptáků, včetně rorýse obecného, stejně jako zabezpečení rizikových skleněných ploch, jsou považovány za způsobilý výdaj.
- b) Operační program Životní prostředí 2014–2020. Řídícím orgánem je MŽP, zprostředkujícím subjektem je opět SFŽP. Prioritní osa 5 – „Energetické úspory“ se zaměřuje mimo jiné na snížení energetické náročnosti veřejných budov, celkové nebo

dílčí energeticky úsporné renovace veřejných budov. Příjemci mohou být: kraje obce, státní organizace, školy, příspěvkové organizace nestátní neziskové organizace, církve, apod. V obecných pravidlech pro žadatele a příjemce podpory (SFŽP, © 2015) je jako kritérium přijatelnosti, pro projekty zaměřené na celkové nebo dílčí energetické renovace veřejných budov, přímo stanovena podmínka zoologického průzkumu a odborného posudku k možnému výskytu synantropních zvláště chráněných druhů živočichů. Dále je stanoveno, že pokud bude výskyt synantropních zvláště chráněných druhů živočichů prokázán, je nezbytné jejich sídla (hnízdíště, sezónní úkryty atp.) zachovat v původní nebo modifikované podobě, případně, pokud charakter stavebních úprav jejich zachování vylučuje, zajistit v odpovídajícím rozsahu jejich náhradu v souladu s ZOPK a obecně postupovat v souladu s druhou verzí *Metodiky posuzování staveb z hlediska výskytu obecně a zvláště chráněných synantropních druhů živočichů* platné od 21. 6. 2018 (SFŽP, © 2018a).

- c) Integrovaný regionální operační program. Řídicím orgánem programu je Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Kontaktním místem pro administraci programu je Centrum pro regionální rozvoj České republiky s pobočkami ve všech krajích České republiky. Jedním z projektů programu je „Zateplování“. Zaměřuje se na snížení energetické náročnosti bytových domů mimo území hlavního města Prahy. Žadatelé mohou být vlastníci bytových domů, kromě fyzických osob nepodnikajících, společenství vlastníků jednotek, bytová družstva jako správci bytových domů. V obecných pravidlech pro žadatele a příjemce (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, © 2019) je stanoveno, že program nepodporuje projekty, které by negativně ovlivňovaly udržitelný rozvoj. Ve specifických kritériích přijatelnosti žádosti je posuzováno, zda projekt zohledňuje nároky volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, kteří by mohli být průběhem prací ovlivněni a zda žadatel provedl nebo se zavázal k provedení zjištění výskytu chráněných druhů organismů před zahájením prací a uvedl, jakým způsobem zohlední jejich nároky.

Organizačně-technická opatření

Hnízdění rorýse obecného je v kolizi především se stavební činností v lidských sídlech – revitalizací budov. Ochrana hnízdíšť proto spočívá v konkrétních opatřeních na stavbách. Základním opatřením je harmonogram stavebních prací. Orgány ochrany přírody by měly trvat na realizaci stavební činnosti mimo hnízdění období rorýse obecného, které Metodický pokyn MŽP stanovuje na období od 20. dubna do 10. srpna. Nezbytně je potřeba v hnízděním

období neprovádět práce v blízkosti hnízd (Metodický pokyn MŽP uvádí minimální vzdálenost 5 metrů nebo 2 pater).

Přestože existuje otevřená on-line databáze hnízdišť rorýse, je možné aktuální výskyt a hnízdění rorýse na konkrétní budově zjistit pouze odborným ornitologickým terénním průzkumem v hnízdní době. Proto by měl podrobný zoologický – ornitologický průzkum předcházet zahájení stavebních prací. A měl by také zásadním způsobem pomoci ke stanovení podmínek stavební činnosti vzhledem k ochraně hnízdišť.

Optimálním řešením je zachovat na budově původní hnízdiště. To konkrétně znamená zachování nejrůznějších otvorů a štěrbin a jejich průchodnosti. Nejčastěji se jedná o otvory v oblasti podstřeší – atiky (např. ventilační průduchy). Pro rorýse je stěžejní spodní hrana vletového otvoru, která by měla po nové úpravě „lícovat“ s tou původní. Až druhou volbou jsou náhradní hnízdní možnosti ve formě různých prefabrikátů, budek a boxů, které je možné zhotovit přímo pro konkrétní stavbu. Náhradní hnízdní možnosti jsou ale v praxi často využívány, protože původní otvory není možno z důvodu použité stavební technologie zachovat. Počet a stranové umístění těchto náhrad by mělo co nejvíce odpovídat umístění a počtu původních hnízd. Účinnost náhradních hnízdních budek umístěných vně budovy je ale sporná. Sychra (2012) uvádí, že jejich obsazenost je obecně velmi nízká, pohybuje se ve 2. roce pod 10 %, v 5. roce pod 20 % a teprve po 10 letech se blíží 50 %. Lepší výsledky dosahují vnitřní hnízdní boxy, které jsou zabudovávány přímo do konstrukce budovy.

V případech, kdy stavební práce zasáhnou do hnízdního období na místě, kde je výskyt rorýse obecně potenciální nebo prokázaný, je nezbytné zajistit – zaslepit hnízdní otvory ještě před přiletím ptáků na hnízdiště.

Osvětově-vzdělávací nástroje

Nezastupitelnou roli mají různé osvětově-vzdělávací programy. V České republice je zajišťuje převážně Česká společnost ornitologická (dále ČSO) založená v roce 1926. Její sídlo je v Praze a má síť regionálních poboček. ČSO se dlouhodobě systematicky věnuje monitoringu rozšíření jednotlivých ptačích druhů a jejich ochraně na našem území, a to na bázi dobrovolných spolupracovníků – ornitologů.

ČSO od roku 2008 provozuje webové stránky www.rorysi.cz, které jsou věnovány právě problematice ochrany rorýse obecně. Poskytují informace o biologii druhu, jeho ohrožení a možnostech řešení ochrany hnízdišť a vytváření nových hnízd na budovách, včetně obrazové dokumentace. Uvádí také příklady dobré praxe a motivují další zájemce. Zásadní

součástí webu je on-line nálezová databáze hnízdišť synantropních druhů ptáků s vyhledáváním dle okresů a katastrálních území. Ta je implementována do státní Nálezové databáze ochrany přírody, která je spravována AOPK, a která je oficiálním nástrojem pracovníků veřejné správy (Sychra, 2012).

ČSO zorganizovala v rámci projektu „S rorýsem pod jednou střechou“ několik seminářů ve většině krajů, které byly zaměřeny na ochranu synantropních druhů živočichů, zejména rorýsů a netopýrů. Otevřené odborné semináře „Ochrana synantropních ptáků a netopýrů nejen při stavebních úpravách budov“ pro zájemce o tuto problematiku probíhají i nadále.

Na děti se zaměřuje program „Rorýsí školy“. Dle údajů ČSO (© 2008b) je v současné době v České republice certifikováno 53 těchto škol. Pro udělení certifikátu jsou stanoveny tři podmínky: dobrovolná ochrana kolonie rorýsů na budově školy nebo umožnění vzniku nové kolonie vyvěšením budek, dále sledování přiletů ptáků na hnízdiště a zápis do speciální databáze a poslední podmínkou je zařazení problematiky do výuky na škole a sdílení zkušeností s ostatními školami.

2.3 DRUH VE MĚSTĚ BRNĚ

Základním zdrojem informací o stavu populace rorýse obecného ve městě Brně je nálezová databáze registrovaných hnízdišť synantropních druhů ptáků (ČSO, © 2008a). Databáze funguje od roku 2008 a je spravována ČSO. Data do této databáze z území města Brna byly v zásadě dodány třemi způsoby. Prvním způsobem jsou víceméně nahodilá jednotlivá pozorování dle lokální preference dobrovolných ornitologů – mapovatelů. Systematičtější data do databáze přinesl druhý způsob, a to data na základě standardizované metodiky projektu Mapování hnízdního rozšíření ptáků Brna realizovaný Jihomoravskou pobočkou České společnosti ornitologické (dále JMP ČSO) v letech 2011–2016. Předběžné výsledky tohoto mapování přinesly odhad početnosti přes 1000 hnízdicích párů (Sychra, 2012), ale i přesnější poznatky o charakteru hnízdění. Potvrdil se i předchozí odhad početnosti minimálně 1000–1500 hnízdicích párů z roku 2002 (Martiško, 2002). Třetím a zásadním zdrojem dat v databázi jsou výsledky z cíleného projektu Mapování hnízdního výskytu rorýse obecného (*Apus apus*) v Brně (Sychra, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017). Zadavatelem byly odbory životního prostředí (dále OŽP) Magistrátu města Brna (dále MMB) a Krajského úřadu Jihomoravského kraje (dále KÚJMK) a realizátorem opět JMP ČSO. Projekt probíhal v letech

2013–2017. Projekt byl veden snahou zjistit co nejpřesněji hnízdiště a umožnit tak i jejich ochranu. V jednotlivých letech bylo zmapováno všech 29 brněnských městských částí dle jednotné metodiky.

Ze souhrnných výsledků vyplývá, že na území města bylo celkem nalezeno 1058 hnízdních lokalit (budov s číslem popisným) se zhruba 2189 hnízdícími páry. Dle metodiky se jednalo o tři kategorie průkaznosti hnízdění: možné, pravděpodobné a prokázané. V databázi rorysi.cz se pak dvě kategorie možné a pravděpodobné hnízdění spojuje pod jeden termín – potenciální hnízdění.

Zde uvádím pořadí tří pro rorýse nejvýznamnějších městských částí (dle počtu hnízdících párů):

1. Brno-střed (680 párů, tzn. cca 31 % brněnské populace)
2. Řečkovice a Mokrá Hora (166 párů, cca 8 %)
3. Židenice (152 párů, cca 7 %)

Dalšími městskými částmi s významnou populací s více než stovkou hnízdících párů jsou: Bystrc, Brno-sever a Starý Lískovec. Jedinou městskou částí, kde nebylo zjištěno ani potenciální ani prokázané hnízdění, je Útěchov.

Nejvýznamnějšími jednotlivými lokalitami (budovy s jedním číslem popisným), co do počtu hnízdících ptáků (hnízdiště s více než 10 hnízdícími páry) jsou nebytové objekty:

Brno-střed: areál Fakultní nemocnice u sv. Anny (ul. Pekařská 664/53) a budova Střední školy potravinářské, obchodu a služeb (ul. Trnitá 429/8a)

Bosonohy: průmyslový areál bývalého Transgasu ul. Pražská 647/158

Brněnské Ivanovice: průmyslový objekt ul. Sladovnická 518/4

Maloměřice: nedostavěná továrna Ergon ul. Pod Hády (aktuálně developerský projekt)

Tuřany: průmyslový objekt ul. Východní 820/10

Zejména v rámci Brna-střed byly ale také nalezeny významné kolonie na budovách, které spolu sousedí např. ulice Cejl, Bratislavská nebo Křídlovická.

Co se týče typu budov, rorýsi obývají především starší typ obytné zástavby se sedlovou střechou (cca z 63 %) ale i novější panelové domy jsou významnými hnízdišti a rorýsi je obývají cca z 28 %. Zbytek (cca 9 %) tvoří nebytové domy (průmyslové objekty, školy apod.) a jiné stavby. Umístění hnízda na budově je nejčastěji v jeho podstřeší – atice

(cca 72 %), dále pak v obvodovém plášti budovy (cca 26 %) nebo nejméně často ve střeše. V sedmi případech bylo hnízdění prokázáno v instalovaných budkách na revitalizovaných panelových domech. Ze 60 % šlo o domy od devadesátých let zvnějšku nerekonstruované (nezateplené).

Obr. 1 Mapa městských částí Brna (zdroj: <https://www.brno.cz/sprava-mesta/mestske-casti/>, 20. 1. 2019)

2.4 MĚSTO BRNO A STÁTNÍ SPRÁVA V OCHRANĚ PŘÍRODY

Brno je rozlohou 230 km² a přibližně 380 tisíci obyvateli druhým největším městem České republiky (Příspěvatelé Wikipedie, © 2019). Ve městě se dle posledního sčítání lidu, domů a bytů nachází celkem 40 676 domů, z nichž 37 700 jsou domy obydlené. Z těchto obydlených domů je: 26 833 rodinných domů, 9 638 bytových domů a 1 229 ostatních domů (Český statistický úřad, 2013).

Z územně samosprávného pohledu vycházejícího ze zákonů č. 128/2000 Sb. a č. 314/2002 Sb. je Brno statutárním městem a obcí s rozšířenou působností. Město Brno se dále člení na 29 městských částí (viz obr. 1), které jsou organizačními jednotkami města.

Státní správu v přenesené působnosti vykonává Magistrát města Brna a na území městských částí úřady městských částí. Rozdělení kompetencí je určeno Statutem města Brna (Statutární město Brno, © 2018). Brno náleží dle zákonů č. 347/1997 Sb., č. 176/2001 Sb. a č. 129/2000 Sb. do vyššího územního samosprávného celku Jihomoravského kraje a je i sídlem Krajského úřadu, který rovněž vykonává přenesenou působnost.

Problematika ochrany hnízdišť rorýse obecně spadá do kompetence státní správy – orgánů ochrany přírody. Na území města Brna ji vykonávají zejména: **Odbor životního prostředí Magistrátu města Brna** a **Odbor životního prostředí Krajského úřadu Jihomoravského kraje**. Brno je také sídlem jednoho z deseti oblastních **inspektorátů České inspekce životního prostředí** a je i sídlem regionálního pracoviště Jižní Morava Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

Dle § 77 ZOPK Brno jako obec s rozšířenou působností v rozsahu své působnosti, prostřednictvím orgánu ochrany přírody ukládá podmínky pro výkon činností, které by mohly způsobit nedovolenou změnu obecně nebo zvláště chráněných částí přírody nebo takové činnosti zakazuje podle § 66 ZOPK. Dále rozhoduje o možnostech a podmínkách uvedení do původního stavu podle § 86 ZOPK. Projednává přestupky a ukládá pokuty. Odbor životního prostředí MMB jako dotčený orgán (dle § 136 SprŘ) vydává vyjádření (dle čtvrté části SprŘ) ke stavebním záměrům.

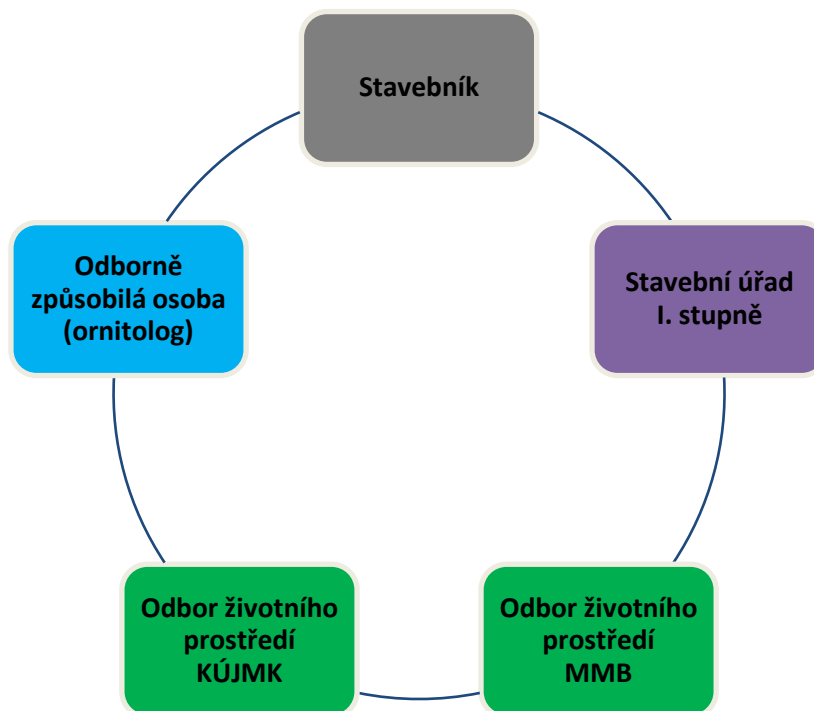
Dle § 77a ZOPK Odbor životního prostředí KÚJMK v rozsahu své působnosti ukládá podmínky pro výkon činností, které by mohly způsobit nedovolenou změnu obecně nebo zvláště chráněných částí přírody nebo takové činnosti zakazuje podle § 66 ZOPK. Dále rozhoduje o možnostech a podmínkách uvedení do původního stavu podle § 86 ZOPK. Vydává opatření obecné povahy nebo rozhoduje o omezení nebo zákazu rušivé činnosti podle § 5 ZOPK, pokud se jedná o zvláště chráněné druhy. Vydává předchozí stanoviska k nezbytným zásahům do přirozeného vývoje podle § 50 odst. 3 ZOPK. Povoluje rozhodnutím nebo opatřeními obecné povahy výjimky ze zákazů u zvláště chráněných druhů živočichů podle § 56 ZOPK. Krajský úřad podle § 85 ZOPK kontroluje dodržování ZOPK, kontroluje, zda nedochází k ohrožování zájmů ochrany přírody, zda jsou plněny povinnosti fyzických a právnických osob. Kontroluje, jak jsou dodržovány vydaná rozhodnutí a závazná stanoviska, zajišťovány ochranné podmínky zvláště chráněných částí přírody. Projednává přestupky a ukládá pokuty.

Agentura ochrany přírody dle § 78 ZOPK poskytuje odbornou podporu výkonu státní správy, poskytuje data a zajišťuje informační a osvětovou činnost.

Oblastní inspektorát České inspekce životního prostředí (dále ČIŽP OI) provádí kontrolní činnost. Kontroluje, jak jsou orgány veřejné správy a osobami dodržována ustanovení právních předpisů a rozhodnutí týkající se ochrany přírody a krajiny. Zjišťuje a eviduje případy ohrožení a poškození přírody, příčiny a odpovědné osoby. Ukládá omezení nebo zákaz škodlivé činnosti, uvedení do původního stavu nebo přiměřená náhradní opatření. ČIŽP OI také řeší podněty od občanů. Projednává přestupky a ukládá pokuty.

Vzhledem k tomu, že rorýs obecný situuje svoje hnízda ve městě na budovy, dotýká se problematika i působnosti státní správy při stavební činnosti podle StavZ. Výkonem této oblasti státní správy je ve městě v přenesené působnosti pověřeno 28 stavebních úřadů městských částí, jako obecných **stavebních úřadů I. stupně** (viz tabulka č. 3). Na těchto stavebních úřadech podává stavebník (investor) žádost o vydání stavebního povolení nebo ohlašuje provedení stavby. Již při ohlášení nebo podání žádosti o vydání stavebního povolení musí stavebník připojit souhlasná závazná stanoviska, popřípadě souhlasná rozhodnutí orgánů ochrany přírody (dotčených orgánů).

Odborně způsobilá osoba není úřední osobou státní správy, ale spolupracuje s ní a v procesu ochrany hnízdišť rorýse je její činnost zásadní. Provádí terénní zoologický (ornitologický) průzkum, konzultační činnost a vypracovává odborné posudky. Má vysokoškolské vzdělání a nejméně 3 roky praxe v příslušném oboru. Na obr. 2 je schematicky znázorněno, kteří aktéři se nejčastěji mohou podílet na procesu ochrany hnízdišť na stavbách.

Obr. 2 Schéma aktérů procesu ochrany hnízdišť při stavebních záměrech

3 METODY A POSTUP ZPRACOVÁNÍ

Pro výzkum jsem zvolila metodu elektronického korespondenčního sběru dat, informací, zkušeností, názorů a preferencí od relevantních aktérů, kteří se ve městě Brně problematikou ochrany hnízdišť rorýse zabývají a mají ji v kompetenci (pracovníci státní správy, stavebníci, ornitologové). Studované období zahrnuje roky 2013–2017. Aktéry jsem nejdříve zmapovala a vyhodnotila si jejich roli v poměrně komplikovaném procesu. Před sběrem údajů bylo pro orientaci a pochopení problematiky nezbytné prostudovat také související legislativu – zejména zákon o ochraně přírody a krajiny, zákon o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) a správní řád. Sběr údajů pak probíhal v časovém období: květen 2018 – leden 2019.

Pro sběr dat, informací, zkušeností, názorů a preferencí jsem použila tři typy zdrojů:

- a) data z projektu Mapování hnízdního výskytu rorýse obecného v Brně realizovaného JMP ČSO v letech 2013–2017,
- b) informace získané od orgánů státní správy na základě zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí,
- c) dotazníkovou formu šetření u relevantních aktérů.

Data z projektu Mapování hnízdního výskytu rorýse obecného v Brně jsem získala v podobě dokumentů v elektronické formě z JMP ČSO a z on-line nálezové databáze www.rorysi.cz. Jednalo se o zjištění lokalit výskytu rorýse a zjištění jeho početnosti na lokalitách.

O informace dle zákona č. 123/1998 Sb. jsem požádala všech 28 stavebních úřadů 1. stupně ve městě Brně, Odbor životního prostředí Magistrátu města Brna, Odbor životního prostředí Krajského úřadu Jihomoravského kraje a Oblastní inspektorát České inspekce životního prostředí Brno. Jednalo se především o informace o konkrétních případech, které orgány státní správy řešily v souvislosti s ochranou hnízdišť rorýse při stavební činnosti, doplňkově pak o informace o zateplování domech. Žádosti byly adresovány na vedoucí pracovníky stavebních úřadů a na pracovníky orgánů ochrany přírody, kteří mají ochranu hnízdišť rorýse obecného ve své agendě. Informace jsem požadovala z časové řady pěti let 2013–2017. Tato řada byla zvolena zejména z důvodu návaznosti na projekt Mapování hnízdního výskytu, který byl v letech 2013–2017 realizován.

Pro dotazníkové šetření jsem sestavila 4 varianty dotazníku (viz přílohy) pro různé typy aktérů (orgán ochrany přírody, stavební úřad 1. stupně, stavebník a odborně způsobilá

osoba – ornitolog). V dotazníku byly použity otevřené, uzavřené a polouzavřené typy otázek. S žádostí o vyplnění dotazníku jsem se obrátila opět na 28 stavebních úřadů I. stupně, Odbor životního prostředí Magistrátu města Brna, Odbor životního prostředí Krajského úřadu Jihomoravského kraje, Oblastní inspektorát České inspekce životního prostředí Brno, ale navíc také na odborně způsobilé osoby – ornitology a na stavebníky.

Získané údaje jsem uspořádala a zpracovala do tabulek a schematických rozborů. Na základě porovnání související legislativy a získaných údajů z různých zdrojů a z různé úrovně orgánů státní správy jsem provedla vyhodnocení a doporučila další postup pro účinnější ochranu hnízdišť rorýse obecného v Brně. Výzkum a jeho vyhodnocení jsem prováděla tak, aby výsledky a získané údaje mohly být využity jednotlivými aktéry v ochraně hnízdišť v Brně, kteří o ně projevíli zájem.

4 VÝSLEDKY

Výsledky jsou uspořádány do tabulek se získanými údaji a do schematických rozborů dotazníkového šetření.

V tabulkách č. 1–4 a rozboru č. 1 jsou zpracovány informace získané od orgánů státní správy a data z projektu Mapování hnízdního výskytu rorýse obecného v Brně (viz kapitola 3 – Metodika práce). Původní rozsah informací od ČIŽP OI byl se souhlasem respondenta zkrácen (viz Rozbor 1).

Tabulka 1 Počet případů ochrany hnízdišť rorýse obecného v Brně na stavbách řešených orgány ochrany přírody v letech 2013–2017

ORGÁN OCHRANY PŘÍRODY	ROK					CELKEM
	2013	2014	2015	2016	2017	
Vyjádření OŽP MMB: obecné upozornění k možnému výskytu rorýse	10	130	370	460	505	1475
Vyjádření OŽP MMB: upozornění na potenciální hnízdiště rorýse – požadavek na prohlídku zoologem	60	15	12	6	10	103
Vyjádření OŽP MMB: upozornění na prokázané hnízdiště rorýse – nutnost udělení výjimky KÚJMK	10	10	14	17	26	77
Výjimky OŽP KÚJMK dle § 56 odst. 1 ZOPK	4	4	3	1	11	23
Vyjádření OŽP KÚJMK k účelnosti řízení o povolení výjimky	0	0	8	15	16	39
Stanoviska OŽP KÚJMK dle § 50 odst. 3 ZOPK	0	0	0	0	0	0
ČIŽP OI dle § 80 ZOPK	0	2	2	1	0	5

Tabulka 2 Podmínky stanovené ve 23 rozhodnutích OŽP KÚJMK o udělení výjimky ze základních podmínek ochrany zvláště chráněných živočichů dle ZOPK v letech 2013–2017

STANOVENÉ OPATŘENÍ	POČET PŘÍPADŮ	POZNÁMKA
Stanovení podmínek	23	20 případů prokázaných hnízdišť, 3 případy potenciálních hnízdišť, 2 výjimky se týkají stejné budovy, v časovém odstupu.
Provedení místního šetření odborně způsobilou osobou (ornitologem) před zahájením prací	19	Navíc ve 2 případech ornitologický průzkum proběhl ještě před rozhodnutím o výjimce. Většinou stanoveno provést zápis o místním šetření do stavebního deníku.
Stanovení biologického dozoru	2	
Stanovení časového harmonogramu stavebních prací	22	S ohledem na hnízdní období.
Specifikace prací ve vrchních podlažích (v blízkosti hnízd)	8	Např. umístění lešení.
Překrytí otvorů před přiletem – zabránění zahnízdění	3	
Jednostranně průlezný uzávěr – zabránění hnízdění	1	
Zachování přístupů do původních hnízdišť i po provedení prací	7 (5)	Z toho ve dvou případech dána možnost varianty náhradního opatření.
Náhradní opatření – umístění hnízdních budek	18	Většinou určeno místo dle doporučení ornitologa. Většinou neurčen termín osazení budek.
Kontrola	23	Vyhrazení možnosti kontroly. Z toho v 6 případech stanovena povinnost oznámit ukončení práci. Od poloviny roku 2017 pak začíná být stanovována povinnost zaslat zprávu o činnostech dle výjimky – celkem v 7 případech.

Tabulka 3 Počet zateplovaných domů a případů škodlivých zásahů stavební činnosti do přirozeného vývoje zvláště chráněného druhu rorýse obecného řešených stavebními úřady 1. stupně dle brněnských městských částí v letech 2013–2017

Městská část/ stavební úřad	Počet domů/ obyvatel ¹⁾	Charakter zástavby ²⁾	Počet č. p. prokázané hnízdění ³⁾	Počet č. p. potenciální hnízdění ³⁾	Počet zateplovaných domů o dvou a více nadzem. podlažích	Počet případů škodlivých zásahů řešených SÚ	KÚ ⁴⁾	ČÍŽP ⁵⁾
Bohunice	605/14683	S,RD	29	6	30	2	1	0
Bosonohy	689/2457	RD	7	0	nezjištěno	0	0	0
Bystrc	1271/24218	S,RD	53	24	nezjištěno	nezjištěno	6	1
Černovice	985/8024	BD,RD	30	16	10 (odhad)	0	0	0
Chrlice	788/3722	RD,S	4	0	> 8	0	0	0
Ivanovice	510/1746	RD	1	0	10 (odhad)	0	0	0
Jehnice	337/1102	RD	1	0	nezjištěno	0	0	0
Jih	1335/9690	RD,BD	36	4	nezjištěno	0	1	0
Jundrov	809/4132	S,RD	4	5	nezjištěno	0	0	0
Kníničky	309/1006	RD	3	2	nezjištěno	0	0	0
Kohoutovice	908/12621	S,RD	45	32	7	0	0	0
Komín	1150/7457	S,RD	17	0	nezjištěno	0	0	1
Královo Pole	2726/28674	BD,RD	29	1	110 (odhad)	1	1	0
Líšeň	2698/26781	S,BD,RD	13	42	8	0	0	0
Maloměřice a Obřany	1456/5621	BD, RD	27	12	10 (odhad)	0	0	0
Medlánky	559/5898	BD, RD	9	0	20	0	0	0
Nový Lískovec	490/11349	S,RD	22	13	12 (odhad)	0	1	0
Ořešín	179/577	RD	1	1	nezjištěno	0	0	0
Řečkovice a Mokrá Hora	2257/15486	S, RD	83	25	nezjištěno	0	0	0
Sever	4869/47643	S,BD,RD	64	59	45 (odhad)	0	2	2
Slatina	1195/9360	S,BD,RD	15	0	nezjištěno	0	0	0
Starý Lískovec	628/12931	S,RD	34	23	21 (odhad)	0	2	0
Střed	4335/64316	HZ,BD,RD	245	87	nezjištěno	nezjištěno	8	1
Tuřany	1757/5674	RD	14	3	nezjištěno	0	0	0
Útěchov / SÚ Královo Pole	241/760	RD	0	0	-	-	0	0
Vinohrady	206/13361	S	7	2	22 (odhad)	0	1	0
Žabovřesky	2873/21047	S,BD,RD	32	22	280 (odhad)	0	0	0
Žebětín	917/3577	BD,RD	6	0	nezjištěno	0	0	0
Židenice	3594/22000	BD,RD	60	18	50 (odhad)	0	0	0
BRNO celkem	40676/385913		891	397	Odhad 643 + 13x nezjištěno	3 + 2x nezjištěno	23	5

VYSVĚTLIVKY:

1) Údaje Českého statistického úřadu, 2013

2) RD – rodinný dům

BD – bytový dům

S – panelová sídlištní zástavba

HZ – historická zástavba

3) Údaje z nálezové databáze www.rorysi.cz

4) KÚ – Krajský úřad jihomoravského kraje – udělené výjimky dle městských částí

5) ČÍŽP OI – Česká inspekce životního prostředí oblastní inspektorát Brno – řešené případy dle městských částí

Z jakého podnětu případ ČIŽP řešila?

- 1) ČIŽP obdržela podnět na probíhající stavební práce v hnízdním období na registrovaném pravděpodobném hnízdišti rorýse.
- 2) ČIŽP sama zjistila již ukončené stavební práce, které zničili registrované hnízdiště rorýse.
- 3) ČIŽP zjistila při místním šetření na stavbě pochybení.
- 4) ČIŽP obdržela podněty od ornitologa v místě stavby.
- 5) ČIŽP zjistila při místním šetření na stavbě pochybení.

Bylo zjištěno pochybení? Jaké a na čí straně?

- 1) Investor nebral v potaz možné hnízdiště a neučinil v tomto směru žádné kroky. Jednalo se o údržbu stavby, provádění vnější omítky bytového domu v historické zástavbě, probíhající bez nutnosti stavebního povolení. Ke stavbě se nevyjadřoval odbor životního prostředí Magistrátu města Brna ani OŽP Krajského úřadu (KÚ) nevydával souhlasné stanovisko. Neprokázal se však úhyn živočichů nebo zničení vajec.
- 2) Investor nebral v potaz hnízdiště a neučinil v tomto směru žádné kroky. Pravděpodobně se jednalo o údržbu stavby - výměna střešní krytiny - pro kterou nebylo třeba stavební povolení. Bylo zničeno hnízdiště.
- 3) Investor nedodržel podmínky výjimky vydané KÚ. Přestože byly stavební práce ukončeny, nebyly osazeny hnízdní budky. Později byly osazeny na špatném místě, což ČIŽP zjistila při další kontrole.
- 4) Jednalo se o stavbu (výměna oken a zateplení) na budově v majetku města s významným počtem hnízdících párů. Na podnět České společnosti ornitologické bylo toto zohledňováno už v přípravném období. Stavba byla naplánována na mimohnízdní období a bylo plánováno zachování stávajících hnízdišť (stávající ventilační otvory) bez nutnosti výjimky KÚ. Přestože zde byla snaha investora, projektanta i zhotovitele neohrozit stávající hnízdiště došlo k závažným chybám už v projektu a dále při stavebních pracích, které z velké části stávající hnízdiště zničili. Závažné chyby neodhalila kontrola Magistrátu města Brna.
- 5) Investor nedodržel podmínky výjimky vydané KÚ. Vyvěsil méně budek, než bylo uvedeno ve vydané výjimce KÚ. Obhajoval se tím, že se držel počtu budek doporučené mu ornitologem při průzkumu a nevíšiml si, že ve výjimce je jiný počet. Stavba byla zkolaudována, aniž by bylo pochybení zjištěno.

Jaké bylo uloženo opatření/sankce?

- 1) Bylo uloženo náhradní opatření – instalace hnízdních budek.
- 2) Bylo uloženo náhradní opatření – instalace hnízdních budek. Vymožení opatření bylo s problémy.
- 3) Náprava stavu – osazení budek na správné místo. Pokuta nebyla udělena z důvodu, že ve výjimce nebyl stanoven termín, do kdy mají být budky osazeny, vymahatelnost tím byla snížena.
- 4) Průběžná komunikace mezi zainteresovaným ornitologem bydlicím v místě, ČIŽP se stavbyvedoucím řešila průběžné odstraňování chyb na stavbě. ČIŽP upozornila Magistrát města Brna na porušení smlouvy o dílo a vyzvala ho k uplatnění reklamace. Zničená hnízdiště byla řešena náhradním opatřením – vyvěšením budek.
- 5) Vzhledem k tomu, že stavba byla již dokončena, byly budky náhradně osazeny na základní školu v městské části, kde právě probíhala rekonstrukce, ale kde žádné hnízdiště nebylo registrováno.

V následujících rozborech (Rozbor č. 2–7) jsou schematicky zpracovány odpovědi respondentů z dotazníkového šetření. Obsahují informace, zkušenosti, názory a preference respondentů: orgánů státní správy, projektantů staveb a odborně způsobilých osob – ornitologů (viz také kapitola 3 – Metodika práce).

Návratnost dotazníků:

z 28 oslovených stavebních úřadů dotazník vyplnilo 19 úřadů, tzn. 68 %,

ze 3 typů oslovených orgánů ochrany přírody dotazník vyplnily 3, tzn. 100 %,

ze 4 oslovených odborně způsobilých osob (ornitologů) dotazník vyplnili 2, tzn. 50 % (z toho jeden v současné době aktivně působící),

z 20 oslovených stavebníků dotazník vyplnili 3 respondenti – stavební projektanti, tzn. 15 %; mimo to 2 respondenti odmítli dotazník vyplnit s poukazem na malé zkušenosti s problematikou a 1 respondent zaslal volné vyjádření, které cituji. Odpovědi na otevřené otázky byly doslovně přepsány.

Rozbor 2 Odbor životního prostředí Magistrátu města Brna

1. Jaká opatření považujete za optimální při ochraně hnízdišť rorýse obecného při stavební činnosti na území města Brna?

„Za optimální považujeme průzkumy objektů a konzultace s odbornými zoology před započítím i v průběhu stavebních prací, vhodné načasování prací mimo hnízdní období rorýsů a pokud možno ponechání původních hnízdních otvorů i po rekonstrukci objektu, případně provedení náhradních opatření (hnízdní boxy či budky).“

2. Kde vidíte případná slabá místa v současné praxi? Co byste v dosavadní praxi ochrany hnízdišť rorýse obecného při stavení činnosti případně změnili?

„Jako slabé místo vidíme nízké povědomí veřejnosti o problematice (vlastníci nemovitostí, stavební či projekční firmy), ačkoliv jsou pořádány různé semináře na danou problematiku a dostatek informací na webu.“

3. Domníváte se, že by bylo pro efektivní ochranu hnízdišť rorýse obecného vhodnější opatření obecné povahy (vyhláška) než současný individuální postup, případně proč?

„Nejsme schopni posoudit, efektivnost tohoto opatření by ukázala až praxe.“

4. Zde je prostor pro jakékoliv vaše další vyjádření k problematice, které považujete za důležité:

Bez vyjádření

Rozbor 3 Odbor životního prostředí Krajského úřadu Jihomoravského kraje

1. Jaká opatření považujete za optimální při ochraně hnízdišť rorýse obecného při stavební činnosti na území města Brna?

„Zpracování možnosti zachování hnízdišť již do projektové dokumentace.“

2. Kde vidíte případná slabá místa v současné praxi? Co byste v dosavadní praxi ochrany hnízdišť rorýse obecného při stavební činnosti případně změnili?

„Některé stavební úřady prověření hnízdění rorýsů nevyžadují.“

3. Domníváte se, že by bylo pro efektivní ochranu hnízdišť rorýse obecného vhodnější opatření obecné povahy (vyhláška) než současný individuální postup, případně proč?

„Nedokážu posoudit.“

4. Zde je prostor pro jakékoliv vaše další vyjádření k problematice, které považujete za důležité:

„Současná vlna zateplování po ukončení dotačních možností pomine a tlak na hnízdiště se zmenší.“

1. Jaká opatření považujete za optimální při ochraně hnízdišť rorýse obecného při stavební činnosti na území města Brna?

„Zachovat stávající hnízdiště. Obsazenost budek bývá různá a často dost neslavná. Otázkou je co se bude dít, až se jednou několik prvních budek utrhne a spadne na chodník nebo na auto.“

2. Kde vidíte případná slabá místa v současné praxi? Co byste v dosavadní praxi ochrany hnízdišť rorýse obecného při stavební činnosti případně změnili?

„V Brně se rorýsi „řeší“ tím způsobem, že stavební úřad, investor a majitel (často město Brno, či některá z jemu podřízených organizací) předstírají, že žádní rorýsi neexistují anebo si řádně na KÚ požádají o výjimku a místo ní dostanou vyjádření sdělující, že řízení o výjimce není potřeba, pokud budou dodrženy v něm uvedené podmínky. Pokud není dodržena podmínka (např. provést před zásahem podrobný průzkum) vyjádření, tak nemáme sankční paragraf, který by takové jednání postihoval, protože se neví v jakém počtu a kde přesně ti rorýsi hnízdili. Naopak pokud nejsou dodrženy podmínky řádně vydané výjimky lze zato uložit pokutu a opatření k nápravě. Takže problém je širší a zásahů provedených v souladu se zákonem – tj. za vydání výjimky anebo při zachování úkrytů u prací prováděných v období 15.4.-15.8., je ve skutečnosti menšina.“

V Brně je nejhorší slabinou obrovská roztržitost stavebních odborů, bytových a investičních odborů Magistrátu a jednotlivých městských částí (a také bytových družstev), kde levá ruka neví, co dělá pravá a všichni tvrdí, že o rorýsech nikdy neslyšeli. Na stavebních odborech jsou navíc různé představy, na jaký zásah už je potřeba hlášení a na jaký stavební povolení. Přitom pokud není stavební povolení, tak se k věci nevyjadřuje odbor životního prostředí a stavební odbor/úřad se tak o rorýsech oficiálně nedozví. Česká společnost ornitologická údajně před několika lety proškolila o ochraně rorýse úředníky ze všech stavebních úřadů v ČR, ale odpovědný pracovník ČIŽP se ještě nikdy nesetkal s tím, že by některý úředník stavebního úřadu sdělil, že před setkáním s ním o ochraně rorýsů někdy slyšel.“

3. Domníváte se, že by bylo pro efektivní ochranu hnízdišť rorýse obecného vhodnější opatření obecné povahy (vyhláška) než současný individuální postup?

„Ano“

4. Zde je prostor pro jakékoliv vaše další vyjádření k problematice, které považujete za důležité:

Bez vyjádření

Rozbor 5 Stavební úřady 1. stupně

1. Domníváte se, že máte dostatek informací k problematice ochrany hnízdišť zvláště chráněného živočišného druhu rorýse obecného při stavební činnosti?

ano	63 %
ne	0 %
nevím	37 %

2. Domníváte se, že je dostatek dostupných zdrojů, odkud lze čerpat informace k problematice ochrany hnízdišť rorýse obecného při stavební činnosti?

ano	79 %
ne	0 %
nevím	21 %

3. Které zdroje využíváte?

stanoviska a rozhodnutí krajského úřadu	58 %
webové stránky rorysi.cz	58 %
metodický pokyn MŽP	47 %
zákony	32 %
konzultace s odborně způsobilou osobou	32 %
konzultace OŽP MMB	16 %
konzultace OŽP KÚJMK	11 %
odborný seminář	5 %

4. Zúčastnil se pracovník/ce vašeho stavebního úřadu odborného semináře k problematice ochrany hnízdišť rorýse obecného?

ano	58 %
ne	37 %
nevím	5 %

5. Máte k dispozici kontakt na odborně způsobilou osobu k problematice ochrany hnízdišť rorýse obecného při stavební činnosti ve městě Brně?

ano	89 %
ne	11 %
nevím	0 %

6. Jaké opatření považujete za optimální při ochraně hnízdišť rorýse obecného?

vyvěšení budek	58 %
zachování ventilačních průduchů v atikách	53 %
určení časového harmonogramu stavebních prací	37 %
nevím	16 %

7. Kde vidíte slabá místa v současné praxi? Co byste v dosavadní praxi ochrany hnízdišť rorýse obecného při stavební činnosti změnili?

bez vyjádření	53 %
s vyjádřením	47 %
Konkrétně:	
- nevidí slabá místa	16 %
- neví o slabých místech	11 %
- nedostatek času na řešení problematiky	5 %
- malá informovanost občanů	5 %
- nedostatečné poskytování informací pracovníkům SÚ ze strany orgánů ochrany přírody a jejich pasivity	5 %
- není prováděna terénní kontrola odpovědnými osobami a dochází k ničení hnízd synantropních druhů (uvedena jiřička obecná)	5 %

8. Domníváte se, že by bylo pro efektivní ochranu hnízdišť rorýse obecného vhodnější opatření obecné povahy (vyhláška) než současný individuální postup?

ano	16 %
ne	47 %
nevím	37 %

9. Zde je prostor pro jakékoliv vaše další vyjádření k problematice:

bez vyjádření	89 %
s vyjádřením	11 %
Konkrétně:	
- stavební úřad v r. 2017 uveřejnil osvětový článek o ochraně hnízdišť rorýse v místním zpravodaji s použitím metodického pokynu MŽP	
- vyjádření potřeby osvěty k tématu v médiích a ve školách	

Rozbor 6 Stavebníci

1. Jste: Investor 0 %; Projektant 100 %; Zhotovitel 0 %
2. Jaká byla vaše motivace k řešení ochrany hnízdišť rorýse obecného na vaší stavbě? - na seznamu byl objekt označen jako možné hnízdiště - předpis - podmínky dotačního titulu (OPŽP), stanovisko životního prostředí příslušného úřadu
3. Na naší stavbě (před nebo v průběhu realizace):
a) byl prováděn terénní průzkum hnízdění rorýse odborně způsobilou osobou (ornitologem) 67 %
b) jsme konzultovali s odborně způsobilou osobou (ornitologem) 67 %
c) jsme konzultovali s úředníky orgánu ochrany přírody Magistrátu města Brna 100 %
d) byla povolena výjimka k zásahu odborem životního prostředí Krajského úřadu 100 %
e) jsme prováděli organizační nebo technická opatření k ochraně hnízdišť rorýse obecného 100 %
4. Domníváte se, že jste měli včas a dostatek srozumitelných informací k problematice ochrany hnízdišť na vaší stavbě? Měli jste se na koho obrátit se žádostí o informace a odbornou pomoc? Co vám v tomto směru chybělo? - Měli jsme informace. - Ano, ano, nic. - Při prvním projektu ne. Jednalo se o projekt městské části Brno-Vinohrady a celý proces vyřízení výjimky nám připadal nesrozumitelný. Měli jsme vyjádření ornitologa, podali jsme žádost o stanovisko ŽP, to nám nakázalo podat další žádost o výjimku na ŽP JMK. Nikde nebyly zveřejněné potřebné informace, takže bylo nutné všechno telefonicky/emailově vykomunikovat. Což se podařilo a projekt byl úspěšně realizován. V tuto chvíli již víme, jak celý proces funguje a můžeme se na to předem připravit.
5. Vyskytly se v této souvislosti na vaší stavbě nějaké problémy, jaké? - ne - nevyskytly - změna harmonogramu stavby – hnízdící období rorýsu se krylo s hlavním obdobím výstavby
6. Jak byste hodnotili organizační a technickou náročnost a dále cenu technických opatření k ochraně hnízdišť rorýse obecného na stavbě? - jako minimální - nijak, nestojí to za řeč - Instalace budek pro rorýse není projekčně, technologicky ani cenově náročná. Pouze klient má k tomu výhrady, protože i když na jeho objektu nikdy rorýs nehnízdil, ale objekt se nachází v perimetru prokazaného hnízdiště, musí na objektu budka být.
7. Kde vidíte slabá místa v současné praxi? Co byste v dosavadní praxi ochrany hnízdišť rorýse obecného při stavební činnosti z vašeho pohledu změnili? - Asi by se měl aktualizovat průzkum hnízdišť a více popularizovat problematiku. - Malý časový prostor pro provádění stavby. V době, která je vhodná pro stavbu, je chráněný vstup na fasádu. Žádost o výjimku se nutno podávat při každé realizaci stavby. Prozatím (působím 20 let), jsem se nesetkala s prostorem, kde by skutečně rorýs sídlil a my viděli aspoň stopy po jeho přítomnosti. Ani ornitolog mi je neukázal a opatření jsme vždy zajišťovali. V hnízdních otvorech, které jsme provedli, zpravidla začali hnízdit vrabci. - Aby ornitolog potvrdil, že v objektu není hnízdiště rorýse, musí být průzkum proveden ve velice úzkém časovém rozmezí roku. Takže ve většině případů, ornitolog doporučuje instalaci budek. Dále by pomohl formulář na žádost o udělení výjimky (OŽP KÚJMK).
8. Zde je prostor pro jakékoliv vaše další vyjádření k problematice: - bez vyjádření - Dále si myslím, že pracovníci, kteří chodí na průzkumy a dělají prohlídky na fasádách domů, by měli být proškoleni o práci ve výšce, měli by chodit na domy v běžných pracovních dobách a vždy by se měli hlásit u stavbyvedoucího. Často jsem se setkala s praxí, kdy ornitolog běhal po lešení neohlášený, o víkendů a obyvatelé měli právním dojem, že se jedná o zloděje. O školení BOZP ani nemluví. - Veřejnost nemá představu o tom, jak rorýs obecný vypadá. Představují si pod ním druh ptáka, který hlasitě zpívá a jeho trus je všude. Proto klienti často nesouhlasí s umístěním budek na svůj objekt. Volné vyjádření projektanta mimo dotazník: „Vzhledem k tomu, že už v oblastech hnízdišť skoro není co zateplovat, přicházíte s touto potřebnou a chválnou aktivitou s dvacetiletým zpožděním! Chaos, který zde po celou dobu revitalizací sídliště panoval, byl těžko snesitelný pro všechny, včetně rorýsů.“

Rozbor 7 Odborně způsobilé osoby – ornitologové

1. Jaká opatření považujete za optimální při ochraně hnízdišť rorýse obecného při stavební činnosti na území města Brna?

- „Ponechání původních hnízdních otvorů“
- „Optimální by dle mého názoru byl jednotný přístup všech stavebních úřadů – jednotný mustr, podle kterého by se postupovalo.“

2. Kde vidíte slabá místa v současné praxi? Co byste v dosavadní praxi ochrany hnízdišť rorýsa obecného při stavební činnosti změnili?

- „Chaos ve státní správě. Zda se bude rorýs chránit je zcela na libovůli úředníků stavebního úřadu, příp. Krajského úřadu. Neexistuje jednotný přístup k problematice, nelze ani zjistit, kolik hnízdišť rorýsů prodělává či prodělalo likvidaci rekonstrukcemi“
- „Různý přístup jednotlivých stavebních úřadů. Často se ochrana hnízdišť neřeší, a když, tak pozdě. Další slabinou jsou stavební úpravy, pro které nemusí být vystaveno stavební povolení – tak často hnízdiště zanikají, aniž by to kdo věděl (např. zateplování nejde vždy přes povolení)“

3. Domníváte se, že by bylo pro efektivní ochranu hnízdišť rorýse obecného vhodnější opatření obecné povahy (vyhláška) než současný individuální postup, případně z jakého důvodu?

- „Rozhodně ano. Opatření obecné povahy (OOP) neznamena konec individuálního přístupu - ten je nutný a v opatření obecné povahy by měl být zakotvený. OOP by znamenalo efektivní nástroj, jak přinutit zodpovědné úředníky k řešení ochrany rorýsů, a sjednotilo by postup závazný pro všechny.“
- „Ano, domnívám se, že by se tak ochrana zjednodušila a byl by tak celý proces účinnější. Navíc by to bylo něco, co by mohlo fungovat lépe než libovůle jednotlivých úředníků stavebních úřadů a se změnou osoby na úřadě by nemuselo dojít i ke změně přístupu.“

4. Jak hodnotíte spolupráci s investory/stavebníky?

- „Většinou s nimi nekomunikuji.“
- „Většinou probíhá bezproblémově. Pro ně je to další „problém“ ze spousty, který musí řešit a často to zvládají velmi dobře. Problém bývá u rozestavěných budov a staveb, které z nějakých důvodů spěchají, tam se vše honí na poslední chvíli. To ale jde těžko ošetřit, leda osvětou.“

5. Jak hodnotíte činnost/spolupráci stavebních úřadů?

- „Mezi jednotlivými stavebními úřady existují podstatné rozdíly. Na některých z nich ochrana rorýse funguje, na jiných se o ní ani neví nebo nechce vědět. Jedině jednotný přístup pro všechny může umožnit nápravu situace.“
- „Se stavebním úřadem de facto přijdu do styku jen tak, že vydají stanovisko o nutnosti průzkumu na nějakém domě – kontaktuje mě pak investor/stavebník. Obecně ty úřady, které rorýsy řeší, to dělají pravděpodobně dobře, ale vysledovat, jestli to funguje plošně v celé městské části, je těžké.“

6. Jak hodnotíte činnost/spolupráci krajského úřadu?

- „Krajský úřad by měl razantněji prosazovat ochranu rorýsů, nevydávat pseudo-výjimky a vyhlásit opatření obecné povahy pro ochranu rorýse v celém Jihomoravském kraji. Současný přístup Kraje k ochraně rorýsů je podle mého soudu nedostatečný.“
- „Krajský úřad vydává výjimky pro stavby s hnízdišti rorýse. Ty se kterými jsem se setkal, byly formulovány vcelku správně a podmínky byly odpovídající. Někdy se setkám s tím, že již doporučují některé z opatření – například „na domě bude umístěno xy budek“, to mi z principu nepřijde správné, když to píšou od stolu, zatím to však v konfliktu s mým doporučením nebylo.“

7. Zde je prostor pro jakékoliv vaše další vyjádření k problematice:

- „V případech, které se dostanou ke mně je většinou vše v pořádku a ochranu a samotnou formu považuji za dostatečnou. Otázkou jsou stavby (a těch je pravděpodobně dost), které řešeny nejsou, a ochrana je opomíjena. Jestli existuje právní nástroj, který by to dokázal ošetřit, uvítal bych jej.“

5 DISKUZE

Orgány ochrany přírody v České republice dle mých zjištění v současnosti při ochraně hnízdišť rorýse na budovách uplatňují v zásadě dva přístupy vycházející ze ZOPK a SprŘ.

Individuální správní akt pro každý jednotlivý případ stavebního záměru anebo opatření obecné povahy pro obecně vymezený okruh osob. Případně se tyto přístupy i kombinují.

Ve městě Brně byl, a i nadále je, uplatňován individuální způsob řešení ochrany hnízdišť rorýse. Obec v minulosti nevydala Nařízení, které by stanovovalo podmínky pro stavebníky dle Metodického pokynu MŽP k postupu orgánů ochrany přírody při zajišťování ochrany hnízdní populace rorýse obecného z roku 2009.

Ve mnou zkoumaném časovém období let 2013–2017 byly konkrétní případy ochrany hnízdišť řešeny třemi typy orgánů ochrany přírody:

- a) OŽP MMB vydával vyjádření k projektové dokumentaci (stavebním záměrům). Nejednalo se o závazná stanoviska (dle § 149 SprŘ), ale o vyjádření dle čtvrté části SprŘ. Vyjádření směřovala k tomu, zda je nebo není potřeba vydat výjimku OŽP KÚJMK. Jiné nástroje represivního charakteru (omezení činnosti, zákaz činnosti, pokuta) podle mých zjištění nebyly uplatněny. Dle emailového sdělení Ing. Terezy Mičkové, OŽP MMB, z 25.7.2018 odbor: „*ve svých vyjádřeních k projektové dokumentaci (rekonstrukce budov, přístavby, nástavby, demolice..)* kontroluje pomocí databáze registrovaných hnízdišť synantropních druhů ptáků (www.rorysi.cz), *zda-li se na předmětné budově nevyskytuje rorýs. V případě, že je na předmětné budově zjištěno potenciální hnízdiště rorýse, je po stavebníkovi Odborem životního prostředí MMB požadován průzkum budovy odborným zoologem. V případě, že je v databázi potvrzeno hnízdiště rorýse nebo jej prokáže průzkum budovy, je stavebník ve vyjádření OŽP MMB upozorněn na nutnost udělení výjimky ze zákazů u zvláště chráněných druhů živočichů příslušného orgánu ochrany přírody, tj. Krajský úřad Jihomoravského kraje, Odbor životního prostředí, v souladu s ustanovením § 56 zákona o ochraně přírody. Tato výjimka stanoví podmínky, za kterých je možné stavební úpravy objektu realizovat, a to např. období, v jakém lze práce na budově provádět, kompenzační opatření v podobě budek pro rorýse apod. OŽP MMB upozorňuje ve svých vyjádřeních na možný výskyt zvláště chráněných druhů živočichů také u objektů, u kterých nebylo hnízdiště v databázi prokázáno. V těchto případech je stavebníkovi ve vyjádření uložena povinnost objekt prohlédnout a o prohlídce provést zápis do stavebního deníku. Pro případ, že by došlo k nálezu živočichů, je nutností konzultace situace s odborným zoologem a v případě, že na lokalitě bude výskyt zvláště chráněných druhů živočichů prokázán, upozorňuje*

OŽP MMB opět na nutnost udělení výjimky příslušným orgánem ochrany přírody. OŽP MMB pak při kolaudaci kontroluje, zda byly dodrženy požadavky orgánu ochrany přírody.“

- b) OŽP KÚJMK vydával na žádost stavebníků rozhodnutí o výjimce z § 50 ZOPK s tím, že v posuzovaných případech je jiný a převažující veřejný zájem nad ochranou rorýse. Pokud jde o zateplování budov, tak je v případě udělení výjimky v Brně uváděn jako převažující zájem snížení energetické náročnosti budov po revitalizaci. Kromě vydání výjimek vydával i vyjádření k účelnosti řízení o povolení výjimky jako odpověď stavebníkovi, zda si má požádat o výjimku. Na tento typ vyjádření naráží ČIŽP OI ve výzkumu jako nevhodnou formu („pseudo-výjimku“). Buď se jedná ze strany OŽP o obecné vyjádření dle čtvrté části SprŘ nebo o předběžnou informaci dle § 139 SprŘ. Domnívám se, že by odbor životního prostředí neměl stavebníkovi vydávat vyjádření, obsahující podmínky nebo opatření a požadovat činnosti k ochraně rorýse na konkrétní budově, které není ani rozhodnutím ani závazným stanoviskem. Zde bych ale odkázala zejména na zhodnocení této praxe nezávislým odborným konzultantem správního práva se zaměřením na životní prostředí. Dále OŽP KÚJMK nevydal žádná stanoviska, která by se vyjadřovala k zásahům do přirozeného vývoje rorýse v důsledku běžného obhospodařování nemovitostí, a která požaduje ZOPK v odst. 3 § 50. V odpovědi na moji žádost o informace (nyní již bývalá) pracovnice OŽP argumentovala v rozporu se sdělením MŽP (viz oddíl 2.2.2) neboť uvedla, že *„zásah do přirozeného vývoje rorýse obecného se obvykle děje formou stavební činnosti či stavebních úprav (rekonstrukce), kdežto § 50 odst. 3 ZOPK se týká výhradně běžného obhospodařování nemovitostí, pod které stavební činnost či úpravy nelze podřadit.“* I běžné obhospodařování stavby např. oprava poškozené fasády však může být pro rorýse fatální záležitostí (Viktora et al., 2008). Stejně jako OŽP MMB ani OŽP KÚJMK nevyužil jiné nástroje represivního charakteru (omezení činnosti, zákaz činnosti nebo pokuta).
- c) Česká inspekce životního prostředí řešila evidované případy škodlivých zásahů náhradním opatřením dle § 86 ZOPK. Výjimečný a medializovaný případ usmrcení několika jedinců rorýse s uložením pokuty řešila až v roce 2018 (tzn. mimo roky sledované výzkumem).

Orgány ochrany přírody dávají přednost domluvě s účastníky před represivními nástroji. Svoji roli v tom může dle mého odhadu sehrát i snaha, vyhnout se případnému soudnímu sporu s účastníky.

Počet výjimek (23 výjimek) vydaných OŽP KÚJMK se jeví jako nízký k počtu vyjádření OŽP MMB (77 vyjádření), které stavebníky upozorňují na prokázané hnízdiště

rorýse a nutnost udělení výjimky krajským úřadem (viz Tabulka 1). Počet výjimek tvoří jen cca 30 % počtu vyjádření OŽP MMB. Počet výjimek KÚJMK se mně jeví rovněž jako nízký k počtu případů, které řešila ČIŽP OI. Počet případů řešených ČIŽP tvoří 22 % počtu výjimek vydaných KÚJMK. Celkový počet vyjádření OŽP MMB je vysoký a mohl by vypovídat o reálném počtu stavebních řízení, kde bylo potenciální riziko ohrožení hnízdiště rorýse.

Celkově je tedy mnou zjištěný počet závazných stanovisek nebo samostatných rozhodnutí ze strany orgánů ochrany přírody ve věci ochrany hnízdišť rorýse v Brně velice nízký. Za zkoumanou časovou řadu pěti let 2013–2017 jde jen o 23 rozhodnutí – výjimek KÚJMK (ostatní vyjádření orgánů ochrany přírody nemají závaznost). Pokud vezmeme v úvahu počet vyjádření OŽP MMB (Tabulka 1), počet hnízdících párů (ČSO, © 2008a), počet budov (Český statistický úřad, 2013), do značné míry podhodnocený minimální odhad zateplováných budov (viz Tabulka 3) a to, že rorýse negativně ovlivňují i menší stavební zásahy než zateplování. Počet rozhodnutí také neodpovídá principům vydávání výjimek, jak je uvádí ve svém komentáři ZOPK Vomáčka (2018).

Mimo správní akty byly, zejména z podnětu ČSO, organizovány Odbory životního prostředí MMB a KÚJMK odborné tematické semináře k ochraně synantropních druhů živočichů na budovách pro pracovníky státní správy. Dále bylo dle mých zjištění od JMP ČSO a ČIŽP OI ve sledovaném období rozesláno stavebním úřadům a investičním odborům města několik informativních dopisů s doporučenými postupy k ochraně hnízdišť rorýse při stavebních úpravách budov.

Překvapivé je zjištění, že z 28 brněnských stavebních úřadů uvedly pouze 2 (tzn. 7 %), že v posledních pěti letech řešily škodlivý zásah stavebních činností do přirozeného vývoje rorýse obecného ve svém obvodu. Od dvou stavebních úřadů se tento údaj ale nepodařilo zjistit, a to od těch, kde bylo vydáno nejvíce výjimek KÚJMK. Přitom v naprosté většině městských částí rorýs hnízdí (Sychra, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017) a ve všech částech, odkud se podařilo získat data, zateplování budov probíhalo (viz Tabulka 3). Jak uvádí i OŽP KÚJMK v dotazníku (viz Rozbor 3): „některé stavební úřady prověření hnízdění rorýsů nevyžadují.“ Stavební úřady by ovšem měly dle § 132 StavZ vykonávat soustavný dozor nad zajišťováním ochrany veřejných zájmů (neohrožování života zvířat a životního prostředí) a také dle § 4 StavZ postupovat v součinnosti s orgány ochrany přírody. Důvody proč stavební úřady škodlivý zásah řešily, byly dva. V jednom případě z důvodu vydané výjimky KÚJMK. Ve dvou případech to bylo až na podnět ČIŽP OI. Přitom v pěti městských částech, kde stavební úřady uvedly, že takový případ neřešily, byly vydány výjimky KÚJMK. V MČ Brno-

sever byly dokonce vydány dvě výjimky KÚJMK a dva případy řešila ČIŽP, přesto stavební úřad uvedl, že případ škodlivého zásahu neřešil.

Data o počtu zateplování domů o dvou a více podlažích se mně nepodařilo zjistit zejména proto, že téměř polovina stavebních úřadů (13 SÚ) uvedla, že samotné zateplení je stavbou, která nepodléhá stavebnímu řízení, tudíž se nevede ani žádná jejich evidence. Ve většině městských částí se mně nepodařilo zjistit ani konkrétní domy (č. p.), na kterých zateplení proběhlo. Nemohla jsem je z tohoto důvodu porovnat s domy (č. p.) z nálezové databáze www.rorysi.cz, na kterých bylo prokázáno hnízdiště a dovést, zda tedy byly na těchto domech státní správou zohledněny zájmy rorýsů. Počty zateplování domů v jednotlivých městských částech kolísaly dle odhadů nebo výčtů mezi 7 až 280 domy. Dle obdržených informací odhaduji, že zateplování domů v letech 2013–2017 bylo v Brně 500–1000. Přitom rorýse ohrožují i jiné, méně rozsáhlé, typy staveb než je zateplení (např. opravy venkovních omítek, rekonstrukce střech apod.). Budov (č. p.) s prokázáním hnízdištěm rorýse obecně registrovaných v letech 2013–2017 bylo 891 (Česká společnost ornitologická, © 2008a).

Přestože 63 % respondentů ze stavebních úřadů (viz Rozbor 5) uvedlo v odpovědi na první otázku, že má dostatek informací k problematice ochrany hnízdišť, v jedné z dalších otázek projeví spíše neznalost, když za optimální opatření uvedli vyvěšování budek. I určení časového harmonogramu stavebních prací, které je pro ochranu hnízdišť a mlád'at zásadní, uvedli s odstupem až na třetím místě důležitosti. Zásadním zjištěním je, že za nejdůležitější zdroje informací jsou považovány Metodický pokyn MŽP a nálezová databáze www.rorysi.cz. Bylo by tedy velmi žádoucí vhodné, aby tyto zdroje byly aktualizovány. Databáze [rorysi.cz](http://www.rorysi.cz) má dle mého zjištění v Brně zásadní roli na postup orgánů ochrany přírody. Pracovníci SÚ nejčastěji konzultují s odborně způsobilou osobou (ornitologem). Zaznamenala jsem i pozitivní příklad, kdy Stavební úřad městské části Kohoutovice vydal osvětový článek k problematice v místním zpravodaji.

Celkově se jeví rozpor mezi tím, že na jedné straně stavební úřady uvádí, že v posledních pěti letech neřešily škodlivé zásahy do vývoje rorýse při stavebních pracích a na straně druhé odpovědi v dotazníku naznačují, že zkušenosti mají nebo to tak alespoň deklarují (zejména v otázce č. 3, která zjišťuje informační zdroje, ze kterých čerpají).

Respondenti ČIŽP OI spolu s menším vzorkem odborně způsobilých osob (viz Rozbor 4 a 7), které se ale problematice aktuálně v Brně v největším rozsahu věnují, posuzují současnou praxi ochrany hnízdišť nejvíce negativně. ČIŽP OI poukazuje na flagrantní příklady ničení hnízdišť a porušování zákona o ochraně přírody stavebníky a také selhávání

státních orgánů (viz Rozbor 1). Nejproblematictější se jeví nejednotná praxe stavebních úřadů. Vyjadřují výhrady i k postupu Krajského úřadu. Předpokládají, že velké množství škodlivých zásahů do hnízdišť rorýse je nepodchyceno.

Názory na vydání opatření obecné povahy (dále OOP) nejsou u státní správy vyhraněné. Významné procento stavebních úřadů – 37 % neví, zda by to zlepšilo současný stav. Stejně i z odpovědí OŽP KÚJMK a MMB jsem zjistila, že pracovníci nedokážou posoudit, zda by OOP byla efektivnějším nástrojem ochrany hnízdišť. ČIŽP OI a odborně způsobilé osoby pak opatření obecné povahy upřednostňují.

Dle mojích doplňující elektronické komunikace s vedoucími OŽP krajských úřadů, bylo opatření obecné povahy dosud vydáno ve třech ze čtrnácti krajů ČR: v hlavním městě Praze v roce 2009 Nařízením č. 18/2009, v Kraji Vysočina sérií veřejných vyhlášek pro jednotlivé územní celky v letech 2012–2013 a v Plzeňském kraji veřejnou vyhláškou ŽP/3190/13 v roce 2013. Zde cituji emailová vyjádření pracovníků OŽP z krajských úřadů, které v minulosti OOP vydaly, k tomu zda se osvědčilo:

- *„Povědomí veřejnosti o ptácích hnízdících v budovách je stále poměrně malé. Domníváme se, že opatření obecné povahy zaslaná ke stavebním úřadům toto povědomí mírně zvýšila.“*
- *„Dle mého názoru se osvědčilo, jelikož chrání rorýse plošně a mnoho lidí radši zvolí automaticky provádění prací mimo období hnízdění rorýsů, aby to nemuseli vůbec dál řešit. Ostatní si nechají udělat průzkum a postupují podle jeho výsledků. V případě výjimek si lidé žádali jen v ten moment, když věděli, že jim rorýs na domě hnízdí. Z hlediska praxe není možné vést výjimku v každém případě, kdy by rorýs na domě být mohl, jak si to zřejmě vykládají soudy dle vydané judikatury. To bychom vedli výjimku na skoro všechny domy v (...). Mimochodem v odůvodněných případech, kdy to opravdu jinak nejde, ještě výjimky udělujeme.“*
- *„KÚ, OŽP vydal uvedené OOP (viz příloha) jehož účelem je zjednodušit a urychlit postup při zateplování budov v případě výskytu rorýse obecného. Investoři, majitelé, či projektanti mohou již v přípravě projektové dokumentace dle „návodu“ v OOP vkládat vhodná opatření do PD (projektová dokumentace). Mnozí to činí a prokazatelně se podmínky dodržují, mnozí ale také spoléhají na to, že pokud nemusí žádat o stanoviska, příp. výjimky orgány ochrany přírody nezjistí, kde a jaké záměry se provádí bez ohledu na zákazy dle zákona 114/1992 Sb. Zkušenosti jsou tedy různé, tak jak to bývá u omezování jakékoliv činnosti.“*

Respondenti – stavební projektanti (viz Rozbor 6) tvoří reprezentativní vzorek stavebníků. Přesto bych zhodnotila, že projekce, povolení a realizace stavby jsou natolik složitým procesem, že opatření chránící rorýse jsou v celkovém objemu zanedbatelné. Problémem pro stavebníky je však značný překryv hnízdního období rorýse s hlavní stavební sezónou pro venkovní práce. Stejně je pro stavebníky problematická (ne)prokazatelnost hnízdiště. Podobně jako ornitologové naráží na neinformovanost a předsudky vlastníků nemovitostí a nájemníků. Je těžké zhodnotit, zda je již většina brněnských investorů a projektantů seznámena s problematikou a se správním procesem týkajícím se udělení výjimky krajským úřadem. Svoji roli hrají také podmínky některých aktuálních dotačních programů (viz oddíl 2.2.1). Někteří stavebníci mohou být stále zaskočeni složitostí procesu, protože se potkávají s dvěma úrovněmi orgánů ochrany přírody – města a kraje s různými kompetencemi a také s odborně způsobilou osobou.

6 ZÁVĚR A NÁVRH OPATŘENÍ

Pokles hnízdní populace rorýse obecného v lidských sídlech (Fuchs, 2002) je důvodem k zaměření pozornosti na ochranu jeho hnízdišť na budovách. Přestože hlavní fáze revitalizací domů po roce 1990 je již za námi (Štech, 2017), potřebu ochrany tohoto zvláště chráněného druhu pokládám za stále aktuální, protože k rekonstrukcím budov dochází samozřejmě i nadále.

Ve své práci jsem soustředila data, informace, názory, zkušenosti a preference z různých typů a úrovní orgánů státní správy, od stavebníků a ornitologů a také z legislativy, které se vztahují k minulé i současné praxi ochrany hnízdišť rorýse na území města Brna. Tyto údaje mohou být využity státní správou a ornitology pro hodnocení a postup v dané problematice.

V letech 2013–2017 byl Jihomoravskou pobočkou České společnosti ornitologické proveden rozsáhlý terénní průzkum mapující hnízdiště rorýsů na budovách po celém území města Brna (Sychra, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017). Výsledky jsou dle popisných čísel budov zaznamenány v nálezové databázi a jsou veřejně dostupné on-line (ČSO, © 2008a). Je zde tedy položen základ k možnosti ochrany jejich hnízdišť.

Legislativní ochrana dle § 5, 5a a 50 ZOPK se jeví jako dostatečná, neboť je zákonem zakotvena ochrana všech vývojových stádií zvláště chráněných živočichů a také jsou chráněna jimi užívaná přirozená i umělá sídla a jejich biotop. I když jako problematiku vnímám „prokazatelně nezbytné zásahy do vývoje zvláště chráněných živočichů v důsledku běžného obhospodařování nemovitostí“ dle odst. 3 § 50 ZOPK, které vyžadují předchozí závazné stanovisko orgánu ochrany přírody. To by v praxi znamenalo, že stavebník je natolik informovaný a odpovědný, že se sám na orgán ochrany přírody se žádostí o stanovisko obrátí. Pokud by se ovšem rorýs v budoucnu dostal do kategorie silně ohrožených druhů se silnější zákonnou ochranou, odst. 3 § 50 ZOPK by pro něj přestal být relevantní. Rovněž jako problematiku – sankčně nevymahatelná – se může jevit povinnost stavebníka obstarat si u krajského úřadu tzv. výjimku ze zákazů u památných stromů a zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů dle § 56 ZOPK (Vomáčka, 2018).

Organizačně-technické postupy ochrany hnízdišť jsou známé, dostupné a mnohdy i vysoce účinné (SFŽP, © 2018a). Účinné postupy a legislativní ochrana rorýse, však nejsou v praxi dostatečně reflektovány a vymáhány. Celá problematika ochrany hnízdišť ve městě se mně jeví jako komplikovaná až nepřehledná, s řadou aktérů s různými zájmy a s obtížnou

možností efektivní kontroly dodržování zákonné ochrany hnízdišť rorýse při stavební činnosti.

Postup 28 brněnských stavebních úřadů 1. stupně ve věci ochrany hnízdišť je nejednotný a informovanost jejich pracovníků o tématu stále není dostatečná. Významná část stavebních úprav a údržeb staveb, která ohrožují hnízdiště, nepodléhá ani stavebnímu povolení ani ohlášení stavebnímu úřadu dle StavZ a tudíž není ani podchycena orgány ochrany přírody. Toto neuralgické místo v praxi ochrany hnízdišť rorýse by mohlo být alespoň částečně ošetřeno plošným opatřením obecné povahy pro předem neurčený okruh osob. Stavebníci mají zákonnou povinnost (§ 5 ZOPK a § 152 StavZ) nepoškozovat životní prostředí při stavební činnosti a při provádění stavebních prací postupovat tak, aby nedocházelo ke zraňování a úhynu živočichů nebo k ničení jejich biotopů, kterému lze zabránit technicky i ekonomicky dostupnými prostředky. Je však otázkou, zda vůbec mohou správně postupovat ve věci ochrany hnízdišť rorýse bez odborné podpory orgánů ochrany přírody či spíše bez podpory odborně způsobilých osob – ornitologů (Viktora et al., 2008).

Ochrana hnízdišť bývá správními orgány a stavebníky redukována jen na jednoduché (někdy i nahodilé) umístování náhradních hnízdních budek bez využití účinnějších prostředků.

Krajský úřad vydal v letech 2013–2017 nepřiměřeně nízký počet výjimek ze základních podmínek ochrany zvláště chráněného rorýse obecného. I když je v praxi samozřejmě velmi obtížné vést řízení o povolení výjimky všude tam, kde by mohlo být i jen potenciální riziko zásahu do přirozeného vývoje zvláště chráněného rorýse (Vomáčka, 2018). Dohled a kontrola nad dodržováním ve výjimce stanovených podmínek se ukázala v některých případech jako značně selhávající.

Stavebníci potřebují mít obecně nezkreslené informace o rorýsech. Pro uskutečnění stavebního záměru potřebují aktuální a přesné informace o hnízdišti na budově tak, aby na ně mohli adekvátně reagovat. Vzhledem ke krátkému pobytu rorýse na hnízdištích je relevantní terénní průzkum omezen jen na několik málo měsíců v roce (Hudec, 2005). Z toho plyne, že stavebníci by měli ochranu hnízdišť řešit i se značným časovým předstihem. Efektivitu je možné zajistit tak, že ochrana hnízdiště je zkontrolována s odborníkem předem a je zahrnuta už v projektové dokumentaci a do časového harmonogramu prací.

Souhrn doporučených opatření:

- Orgány ochrany přírody by měly ve spolupráci s Českou společností ornitologickou zajistit doplňování a zpřesňování dat v náleзовé databázi hnízdišť rorýse, neboť je to nástroj, který hraje klíčovou roli v ochraně hnízdišť. Doporučila bych doplnit přesnější popis umístění a fotodokumentaci hnízdišť. Česká společnost ornitologická by měla zajistit i aktualizaci informací na webových stránkách www.rorysi.cz.
- Do povědomí orgánů státní správy a stavebníků by se měla více dostat aktuální *Metodika posuzování staveb z hlediska výskytu obecně a zvláště chráněných synantropních druhů živočichů* (SFŽP, © 2018a) z roku 2018, která je součástí Operačního programu Životní prostředí Ministerstva životního prostředí. Metodický pokyn MŽP z roku 2009, který upravuje postup orgánů ochrany přírody při zajišťování ochrany hnízdní populace rorýse obecného, a s kterým se v Brně stále pracuje, již není zcela aktuální.
- Zajistit dostatečný počet (zvýšení) specializovaných odborně způsobilých osob – ornitologů, které by mohly konzultovat s investory a projektanty už v předprojektční a projekční fázi stavebního záměru a dále při realizaci ochranných nebo náhradních opatření na stavbě.
- Vyvolat diskuzi aktérů k vydávání předchozích stanovisek orgánů ochrany přírody k tzv. „nezbytným zásahům do vývoje zvláště chráněného rorýse v důsledku běžného obhospodařování nemovitostí“ dle odst. 3 § 50 ZOPK.
- Zhodnotit správnost praxe tzv. „vyjádření k účelnosti řízení o povolení výjimky“ vydávaných OŽP KÚJMK nezávislým odborným konzultantem správního práva se zaměřením na životní prostředí.
- V zájmu lepší ochrany hnízdišť rorýse usilovat o dobrou komunikaci mezi stavebníky, různými typy a úrovněmi orgánů ochrany přírody a ornitology.

Po zhodnocení provedených rešerší a výzkumu jsem dospěla k názoru, že pro budoucí správní praxi ochrany hnízdišť rorýse by bylo vhodnější opatření obecné povahy pro předem neurčený okruh osob než v současné době v Brně uplatňovaný individuální přístup – individuální správní akty. Očekávala bych, že proces ochrany hnízdišť při stavební činnosti bude transparentnější a jednodušší. Informovanost stavebníků i stavebních úřadů by měla být vyšší. Opatření projektovaná s časovým předstihem i jejich realizace více kompetentní a účinná. Nově by se ovšem musel promyslet způsob dohledu nad dodržováním podmínek opatření a provádění kontrol.

7 SEZNAM ZKRATEK

AOPK – Agentura ochrany přírody a krajiny

ČIŽP – Česká inspekce životního prostředí

ČIŽP OI – Oblastní inspektorát České inspekce životního prostředí Brno

ČSO – Česká společnost ornitologická

JMP ČSO – Jihomoravská pobočka České společnosti ornitologické

MMB – Magistrát města Brna

MŽP – Ministerstvo životního prostředí ČR

KÚ – krajský úřad

KÚJMK – Krajský úřad Jihomoravského kraje

OOP – opatření obecné povahy

OŽP – odbor životního prostředí

SprŘ – zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

StavZ – zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

SFŽP – Státní fond životního prostředí

SÚ – stavební úřad

ZOPK – zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

8 SEZNAM LITERATURY

ČESKÁ SPOLEČNOST ORNITOLOGICKÁ, [© 2002–2019]. *Česká společnost ornitologická* [online]. Praha: Česká společnost ornitologická [cit. 2019-01-13]. Dostupné z: <https://www.birdlife.cz/>

ČESKÁ SPOLEČNOST ORNITOLOGICKÁ, [© 2008a]. *Databáze registrovaných hnízdišť synantropních druhů ptáků (rorýs obecný, jiříčka obecná, kavka obecná)* [databáze online]. Praha: Česká společnost ornitologická [cit. 2019-01-13]. Dostupné z: <http://www.rorysi.cz/rorysidb/search.php>

ČESKÁ SPOLEČNOST ORNITOLOGICKÁ, [© 2008b]. *Rorýsi? Ve škole? No jasně!* [Rorýsi školy]. *Rorýsi* [online]. Praha: Česká společnost ornitologická [cit. 2019-01-13]. Dostupné z: <http://www.rorysi.cz/rorysi/rorysiskoly/>

ČESKO. Metodický pokyn sekce ochrany přírody a krajiny Ministerstva životního prostředí ze dne 16. března 2009 k postupu orgánů ochrany přírody při zajišťování ochrany hnízdní populace rorýse obecného (*Apus apus*) podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. In: *Věstník Ministerstva životního prostředí*. Ročník XIX, částka 4/2009, s.1-6. ISSN 0862-9013. Dostupné také z: [https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/FA17E37D153C601CC125759A00404137/\\$file/OVV-Vestnik%2004%20castka%204-20090416.pdf](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/FA17E37D153C601CC125759A00404137/$file/OVV-Vestnik%2004%20castka%204-20090416.pdf)

ČESKO. Ústavní zákon č. 347 ze dne 3. prosince 1997 o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1997, částka 114, s. 7018. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhe3v6mzug4wte>

ČESKO. Ústavní zákon č. 176 ze dne 16. května 2001, kterým se mění ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 67, s. 3674. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqgayv6mjxgywta>

ČESKO. Vyhláška č. 395 ze dne 11. června 1992, kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 80, s. 2212-2246. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhez6mzzguwtemq&groupIndex=0&rowIndex=0>

ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 28, s. 666-692. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhez6mjrgqwtgna&groupIndex=0&rowIndex=0>

ČESKO. Zákon č. 123 ze dne 13. května 1998 o právu na informace o životním prostředí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1998, částka 42, s. 5442-5446. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhe4f6mjsgmwtk&groupIndex=0&rowIndex=0>

ČESKO. Zákon č. 128 ze dne 12. dubna 2000 o obcích (obecní zřízení). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 38, s. 1737-1764. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqgayf6mjshawtgoa>

ČESKO. Zákon č. 129 ze dne 12. dubna 2000 o krajích (krajské zřízení). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 38, s. 1765-1782. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqgayf6mjshewtgmq>

ČESKO. Zákon č. 314 ze dne 13. června 2002 o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2002, částka 114, s. 6630-6633. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqgazf6mzrgqwtc>

ČESKO. Zákon č. 500 ze dne 24. června 2004 správní řád. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 174, s. 9782-9827. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga2f6njqgawtcmy&groupIndex=0&rowIndex=0>

ČESKO. Zákon č. 183 ze dne 14. března 2006 o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 63, s. 2226-2290. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga3f6mjygmwtemy&groupIndex=0&rowIndex=0>

ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, s. 354-461. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbqfuzdo&groupIndex=0&rowIndex=0>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, © 2019. *Sčítání lidu, domů a bytů – Jihomoravský kraj – analýza výsledků – 2011*. Český statistický úřad [online]. Praha: Český statistický úřad, zveřejněno dne: 30.09.2013 [cit. 2019-01-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ci/scitani-lidu-domu-a-bytu-2011-jihomoravsky-kraj-analyza-vysledku-2011-v6drefyuc4>

DIERSCHKE, Volker, 2009. *Ptáci: nový průvodce přírodou*. Praha: Knižní klub. Nový průvodce přírodou. ISBN 978-80-242-2193-9.

EVROPSKÁ UNIE. Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2009/147/ES ze dne 30. listopadu 2009, o ochraně volně žijících ptáků: kodifikované znění. In: *Úřední věstník Evropské unie* [online]. [Luxembourg: Úřad pro publikace Evropské unie], 26. 1. 2010, L20, s. 7–25 [cit. 2019-01-19]. [ISSN 1725-5074]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0147&from=CS>

FUCHS, Roman, 2002. *Atlas hnízdního rozšíření ptáků Prahy: 1985-1989 (aktualizace 2000-2002)*. Praha: Consult. ISBN 80-902132-5-1.

HUDEC, Karel, Karel Šťastný, et al., 2005. *Ptáci – Aves II/2*. Vyd. 2. Praha: Academia. Fauna ČR, sv.29/2. ISBN 80-200-1114-5.

HUDEC, Karel, 2017. *Ptáci v českém životě a kultuře*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-2628-6.

MACHAČKOVÁ, Jana et al., 2013. *Stavební zákon: komentář*. Vyd. 2. Praha: C.H.Beck. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-492-6.

MARTIŠKO, Josef, 2002. *Ptáci města Brna a jejich ochrana 2: přehled druhů*. BRNO: Český svaz ochránců přírody.

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR, © 2019. *IROP: Integrovaný regionální operační program* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: <https://irop.mmr.cz/cs/>

Příspěvatelé Wikipedie, © 2019. Brno. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie* [online], poslední aktualizace 22.01.2019 [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Brno>

SKULOVÁ, Soňa et al., 2017. *Správní právo procesní*. Vyd. 3. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-688-0.

STÁTNÍ FOND ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR, © 2015. Dokumenty. *Operační program Životní prostředí* [online]. Praha: Státní fond životního prostředí [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: <https://www.opzp.cz/dokumenty/>

STÁTNÍ FOND ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR, © 2018a. Metodika posuzování staveb z hlediska výskytu obecně a zvláště chráněných synantropních druhů živočichů. In: *Operační program Životní prostředí Státní fond životního prostředí* [online]. Praha: Státní fond životního prostředí [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <https://www.sfzp.cz/dokumenty/detail/?id=932>

STÁTNÍ FOND ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR, © 2018b. *Nová zelená úsporám* [online]. Praha: Státní fond životního prostředí [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: <https://www.novazelenausporam.cz/>

STATUTÁRNÍ MĚSTO BRNO, © 2018. Obecně závazná vyhláška č. 20/2001 ze dne 9. října 2001 Statut města Brna. *Statutární město Brno* [online]. Brno: Statutární město Brno, poslední aktualizace 02.10.2018 [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: <https://www.brno.cz/sprava-mesta/dokumenty-mesta/statut-mesta-brna/>

SVENSSON, Lars, 2012. *Ptáci Evropy, severní Afriky a Blízkého východu*. Vyd. 2. Plzeň: Ševčík. ISBN 978-80-7291-224-7.

Swift action, © [b.r.]. *The Royal Society for the Protection of Birds* [online]. The Lodge: Royal Society for the Protection of Birds [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <https://www.rspb.org.uk/our-work/conservation/conservation-and-sustainability/safeguarding-species/help-us-help-swifts/>

SYCHRA, Jan, 2012. *Mapování hnízdního výskytu rorýse obecného (Apus apus) v Brně, současný stav znalostí: dílčí výsledky za roky 2011–2012* [elektronický dokument]. Brno: Česká společnost ornitologická, Jihomoravská pobočka. Závěrečná zpráva zpracovaná ze zakázky pro OŽP MMB a KÚJMK.

SYCHRA, Jan, 2013. *Mapování hnízdního výskytu rorýse obecného (Apus apus) v Brně v roce 2013: Městské části Brno-střed, Královo Pole, Brno-sever (Lesná, Husovice, Černá Pole) a Žabovřesky* [elektronický dokument]. Brno: Česká společnost ornitologická, Jihomoravská pobočka. Závěrečná zpráva zpracovaná ze zakázky pro OŽP MMB a KÚJMK.

SYCHRA, Jan, 2014. *Mapování hnízdního výskytu rorýse obecného (Apus apus) v Brně v roce 2014: Městské části Bohunice, Bystrc, Jundrov, Kohoutovice, Komín, Nový Lískovec a Starý Lískovec* [elektronický dokument]. Brno: Česká společnost ornitologická, Jihomoravská pobočka. Závěrečná zpráva zpracovaná ze zakázky pro OŽP MMB a KÚJMK.

SYCHRA, Jan, 2015. *Mapování hnízdního výskytu rorýse obecného (Apus apus) v Brně v roce 2015: Městské části Medlánky, Řečkovice a Mokrý Hora, Maloměřice, Obrany, Židenice a Vinohrady, Líšeň* [elektronický dokument]. Brno: Česká společnost ornitologická, Jihomoravská pobočka. Závěrečná zpráva zpracovaná ze zakázky pro OŽP MMB a KÚJMK.

SYCHRA, Jan, 2016. *Mapování hnízdního výskytu rorýse obecného (Apus apus) v Brně v roce 2016: Městské části Brno-jih, Černovice, Slatina, Tuřany a Chrlice* [elektronický dokument]. Brno: Česká společnost ornitologická, Jihomoravská pobočka. Závěrečná zpráva zpracovaná ze zakázky pro OŽP MMB a KÚJMK.

SYCHRA, Jan, 2017. *Mapování hnízdního výskytu rorýse obecného (Apus apus) v Brně v roce 2017: Městské části Bosonohy, Ivanovice, Jehnice, Kníničky, Orešín, Soběšice, Útěchov a Žebětín* [elektronický dokument]. Brno: Česká společnost ornitologická, Jihomoravská pobočka. Závěrečná zpráva zpracovaná ze zakázky pro OŽP MMB a KÚJMK.

ŠŤASTNÝ, Karel, Vladimír Bejček a Karel Hudec, 1997. *Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 1985–1989*. Jinočany: H & H. ISBN 80-86022-18-8.

ŠŤASTNÝ, Karel, Vladimír Bejček a Karel Hudec, 2006. *Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice: 2001–2003*. Praha: Aventinum. ISBN 80-86858-19-7.

ŠŤASTNÝ, Karel, Vladimír Bejček a Michal Němec, 2017. Červený seznam ptáků České republiky. *Příroda* [online časopis]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, č. 34 [cit. 2019-03-09]. ISSN 1211-3603. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/res/archive/372/058764.pdf?seek=1509546812>

ŠTECH, Zbyněk, 2017. Čtyři pětiny domácností jsou zatepleny. *Statistika & My* [online časopis]. Praha: Český statistický úřad, č. 2 [cit. 2019-01-13]. ISSN 1804-7149. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2017/02/ctyri-petiny-domacnosti-jsou-zatepleny/>

VIKTORA, Lukáš, Petra Nová a Tomáš Bartonička, 2008. *Ochrana rorýsů a netopýrů při rekonstrukcích budov*. Česká společnost ornitologická. ISBN 978-80-903554-4-6. [cit. 2019-01-13]. Dostupné z: https://www.ceson.org/document/brozura_final.pdf

VOMÁČKA, Vojtěch et al., 2018. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. Praha: C.H.Beck. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-675-3.

PŘÍLOHY

Seznam příloh

Příloha č. 1 Dotazník pro orgány ochrany přírody

Příloha č. 2 Dotazník pro stavební úřady 1. stupně

Příloha č. 3 Dotazník pro stavebníky

Příloha č. 4 Dotazník pro odborně způsobilé osoby – ornitology

Příloha č. 1 Dotazník pro orgány ochrany přírody

DOTAZNÍK

- 1. Jaká opatření považujete za optimální při ochraně hnízdišť rorýse obecného při stavební činnosti na území města Brna?**
- 2. Kde vidíte případná slabá místa v současné praxi? Co byste v dosavadní praxi ochrany hnízdišť rorýse obecného při stavební činnosti případně změnili?**
- 3. Domníváte se, že by bylo pro efektivní ochranu hnízdišť rorýse obecného vhodnější opatření obecné povahy (vyhláška) než současný individuální postup, případně proč?**
- 4. Zde je prostor pro jakékoliv vaše další vyjádření k problematice, které považujete za důležité:**

Příloha č. 2 Dotazník pro stavební úřady 1. stupně

DOTAZNÍK

/vhodnou odpověď zatrhněte/

1. **Domníváte se, že máte dostatek informací k problematice ochrany hnízdišť zvláště chráněného živočišného druhu rorýse obecného při stavební činnosti?**
ano
ne
nevím
2. **Domníváte se, že je dostatek dostupných zdrojů, odkud lze čerpat informace k problematice ochrany hnízdišť rorýse obecného při stavební činnosti?**
ano
ne
nevím
3. **Které zdroje využíváte:** zákony, metodický pokyn MŽP, webové stránky rorysi.cz, stanoviska a rozhodnutí krajského úřadu, konzultace OŽP KÚJMK, konzultace s odborně způsobilou osobou, jiné – co.....?
4. **Zúčastnil se pracovník/ce vašeho stavebního úřadu odborného semináře k problematice ochrany hnízdišť rorýse obecného?**
ano
ne
nevím
5. **Máte k dispozici kontakt na odborně způsobilou osobu k problematice ochrany hnízdišť rorýse obecného při stavební činnosti ve městě Brně?**
ano
ne
nevím
6. **Jaké opatření považujete za optimální při ochraně hnízdišť rorýse obecného?**
určení časového harmonogramu stavebních prací
vyvěšení budek
zachování ventilačních průduchů v atikách
jiné .....
nevím
7. **Kde vidíte slabá místa v současné praxi? Co byste v dosavadní praxi ochrany hnízdišť rorýsa obecného při stavební činnosti změnili?**
8. **Domníváte se, že by bylo pro efektivní ochranu hnízdišť rorýse obecného vhodnější opatření obecné povahy (vyhláška) než současný individuální postup?**
ano
ne
nevím
9. **Zde je prostor pro jakékoliv vaše další vyjádření k problematice:**

Příloha č. 3 Dotazník pro stavebníky

DOTAZNÍK

1. **Jsem:** investor, projektant, zhotovitel /vhodnou odpověď zatrhněte/

2. **Jaká byla vaše motivace k řešení ochrany hnízdišť rorýse obecného na vaší stavbě?**

3. **Na naší stavbě (před nebo v průběhu realizace):**
  - a) byl prováděn terénní průzkum hnízdění rorýse odborně způsobilou osobou (ornitologem)
  - b) jsme konzultovali s odborně způsobilou osobou (ornitologem)
  - c) jsme konzultovali s úředníky orgánu ochrany přírody Magistrátu města Brna
  - d) byla povolena výjimka k zásahu odborem životního prostředí Krajského úřadu
  - e) jsme prováděli organizační nebo technická opatření k ochraně hnízdišť rorýse obecného

4. **Domníváte se, že jste měli včas a dostatek srozumitelných informací k problematice ochrany hnízdišť na vaší stavbě? Měli jste se na koho obrátit se žádostí o informace a odbornou pomoc? Co vám v tomto směru chybělo?**

5. **Vyskytly se v této souvislosti na vaší stavbě nějaké problémy, jaké?**

6. **Jak byste hodnotili organizační a technickou náročnost a dále cenu technických opatření k ochraně hnízdišť rorýse obecného na stavbě?**

7. **Kde vidíte slabá místa v současné praxi? Co byste v dosavadní praxi ochrany hnízdišť rorýse obecného při stavební činnosti z vašeho pohledu změnili?**

8. **Zde je prostor pro jakékoliv vaše další vyjádření k problematice:**

Příloha č. 4 Dotazník pro odborně způsobilé osoby – ornitology

DOTAZNÍK

- 1. Jaká opatření považujete za optimální při ochraně hnízdišť rorýse obecného při stavební činnosti na území města Brna?**
- 2. Kde vidíte slabá místa v současné praxi? Co byste v dosavadní praxi ochrany hnízdišť rorýsa obecného při stavební činnosti změnili?**
- 3. Domníváte se, že by bylo pro efektivní ochranu hnízdišť rorýse obecného vhodnější opatření obecné povahy (vyhláška) než současný individuální postup, případně z jakého důvodu?**
- 4. Jak hodnotíte spolupráci s investory/stavebníky?**
- 5. Jak hodnotíte činnost/spolupráci stavebních úřadů?**
- 6. Jak hodnotíte činnost/spolupráci krajského úřadu?**
- 7. Zde je prostor pro jakékoliv vaše další vyjádření k problematice:**

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Mgr. Edita Kremláčková
Katedra:	Katedra biologie
Vedoucí práce:	Mgr. Markéta Nyklová
Odborný konzultant:	Mgr. Jan Sychra, Ph.D.
Rok obhajoby:	2019

Název práce:	Ochrana hnízdní populace zvláště chráněného druhu rorýse obecného (<i>Apus apus</i>) ve městě Brně
Název v angličtině:	Conservation of the nesting population of the specially protected species the Common Swift (<i>Apus apus</i>) in Brno city
Anotace práce:	Bakalářská práce se zaměřuje na ochranu hnízdní populace zvláště chráněného živočišného druhu rorýse obecného (<i>Apus apus</i>) při stavební činnosti ve městě Brně. V práci jsou popsány různé typy nástrojů její ochrany: legislativní nástroje, dotační programy, osvětově-vzdělávací nástroje a organizačně-technická opatření. Jsou uvedeni relevantní aktéři a jejich kompetence v procesu ochrany hnízdišť na území města. Práce zjišťuje, analyzuje a vyhodnocuje informace, názory, postoje a preference od těchto aktérů. Je předložen souhrnný návrh doporučených opatření pro praktické zajištění účinnější ochrany hnízdní populace rorýse obecného v Brně.
Klíčová slova:	Ochrana hnízdní populace, opatření obecné povahy, revitalizace budov, rorýs obecný, správní řád, státní správa, stavební zákon, výjimky ze zákazů u zvláště chráněných živočichů, zákon o ochraně přírody a krajiny.

Anotace v angličtině:	The bachelor's thesis is focussed on the conservation of the nesting population of a specially protected animal species, the common swift (<i>Apus apus</i>), during building construction in Brno city. The thesis describes various instruments for its conservation: legislative instruments, subsidy programs, educational instruments and technical-organisational measures. The relevant players and their competences in the process of protecting nesting grounds on city territory are listed. The thesis identifies, analyses and evaluates the information, opinions, attitudes and preferences of these players. A summarised proposal of recommended measures is presented for the practical assurance of effective conservation of the nesting population of the common swift in Brno city.
Klíčová slova v angličtině:	Conservation of the nesting population, general measures, revitalization of buildings, common swift, administrative procedure code, administrative authority, building law, exceptions from the ban for specially protected species, nature and landscape conservation act.
Přílohy vázané v práci:	Dotazníky
Rozsah práce:	49 s. (88 402 znaků)
Jazyk práce:	CZ